

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Diplomová práce

Analýza vývoje dávek státní sociální podpory v České republice

Jana Červinská

© 2016 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Jana Červinská

Podnikání a administrativa

Název práce

Analýza vývoje dávek státní sociální podpory v České republice

Název anglicky

Analysis of the development benefits of the state social support in the Czech Republic

Cíle práce

Cílem diplomové práce je analýza a vyhodnocení vývoje dávek státní sociální podpory v České republice.

Metodika

Metodika práce vychází ze studia odborné literatury a zákonů, dále z analýzy statistických dat. Metoda analýzy je doplněna o syntézu, komparaci a dedukci.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

pěstounská péče, přídavek na dítě, příspěvek na bydlení, porodné, pohřebné, rodičovský příspěvek, sociální příspěvek, rozhodný příjem, rozhodné období

Doporučené zdroje informací

GREGOROVÁ, Z., GALVAS, M. Sociální zabezpečení. 2. vydání. BRNO: Masarykova univerzita, nakladatelství DOPLNĚK, 2005. 280 s. ISBN 80-210-3686-9, 80-7239-176-3.

HACEPERKOVÁ, D., JELÍNKOVÁ, B. Dávky sociální péče. 1. vydání. PRAHA: MPSV, 2003. 36 s. ISBN 80-86552-53-5.

CHVÁTALOVÁ, E. Peněžitě dávky v nemoci a mateřství v Evropské unii. 1. vydání. LINDE, 2003. 112 s. ISBN 80-86131-45-9.

Internetové zdroje a stránky MPSV, MFČR a ČSÚ

KŘÍŽKOVÁ, A. a kol. Práce a péče. 1. vydání. PRAHA: Sociologické nakladatelství, 2008. 168 s. ISBN 978-80-86429-94-6.

SPIRIT, M. a kol. Pracovní právo a právo sociálního zabezpečení. 1. vydání. PRAHA: PROSPEKTRUM, 1999. 288 s. ISBN 80-7175-079-4.

TRÖSTER, P. a kol. Právo sociálního zabezpečení. 3. vydání. PRAHA: C. H. BECK, 2005. 348 s. ISBN 80-7179-856-8.

Předběžný termín obhajoby

2015/16 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Růžena Breuerová, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 18. 9. 2013

doc. Ing. Josef Brčák, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 5. 12. 2013

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 26. 03. 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Analýza vývoje dávek státní sociální podpory v České republice" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 30.3.2016

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucí mé diplomové práce, Ing. Růženě Breuerové, CSc. a doc. Ing. Alexandrovi Soukupovi, CSc., za odborné vedení, průběžné konzultace a cenné rady poskytnuté při zpracování diplomové práce.

Analýza vývoje dávek státní sociální podpory v České republice

Souhrn

Tato diplomová práce se zabývá analýzou vývoje dávek státní sociální podpory v České republice v období let 2007 až 2015. Přináší přehled o změnách u jednotlivých dávek státní sociální podpory od roku 2007, popisuje podmínky těchto dávek, za kterých jsou poskytovány v současnosti a představuje návrhy k jejich zefektivnění. Součástí práce je také popis vývoje celkových výdajů na dávky státní sociální podpory v období let 2007 až 2015 a jejich struktury v roce 2015.

Práce je rozdělena na několik částí. V teoretické části jsou vymezeny základní pojmy související s touto problematikou. Dále popisuje systém sociálního zabezpečení a organizaci a řízení ve věcech státní sociální podpory. V praktické části jsou popsány jednotlivé dávky a provedeny analýzy. Další částí jsou výsledky a diskuse, kde jsou uvedeny nejdůležitější změny u jednotlivých dávek, zhodnoceny současné podmínky těchto dávek a navrženy možné úpravy k jejich zefektivnění.

Klíčová slova: státní sociální podpora, přídavek na dítě, příspěvek na bydlení, porodné, pohřebné, rodičovský příspěvek, rozhodný příjem, životní minimum, rodina, nezaopatřené dítě.

Analysis of the development benefits of the state social support in the Czech Republic

Summary

This thesis deals with analysis of the development benefits of the state social support in the Czech Republic in the period 2007 to 2015. It provides an overview of the changes of individual benefits of the state social support since 2007, it describes the conditions of these benefits under which they were provided in this time and it presents proposals to make them more effective. Part of the work is a description of the development of total expenses of the benefits of the state social support in the period 2007 to 2015 and their structure in 2015, too.

The work is divided into several parts. In the theoretical part, basic concepts related to these problems are defined. It also describes the social security system and organization and control in matters of the state social support. The individual benefits are described and analyzed in the practical part. Other parts are results and discussion which write the most important changes of individual benefits, it evaluates the conditions in this time of these benefits and it suggests possible modifications to make them more effective.

Keywords: state social support, child benefit, housing allowance, childbirth, funeral, parental allowance, decisive income, living minimum, family, dependent child.

Obsah

1 Úvod.....	11
2 Cíl práce a metodika	12
2.1 Cíl práce	12
2.2 Metodika	12
3 Teoretická východiska	14
3.1 Pojem sociální zabezpečení a jeho členění	14
3.1.1 Sociální zabezpečení	14
3.1.2 Členění sociálního zabezpečení	14
3.2 Státní sociální podpora	15
3.2.1 Pojem státní sociální podpora	15
3.2.2 Systém státní sociální podpory	16
3.3 Dávky státní sociální podpory.....	18
3.3.1 Členění dávek státní sociální podpory	18
3.3.2 Výhody a nevýhody testovaných dávek státní sociální podpory.....	19
3.4 Vymezení některých pojmů	19
3.4.1 Příjem rozhodný pro přiznání dávky	19
3.4.2 Rozhodné období	20
3.4.3 Oprávněná osoba.....	20
3.4.4 Rodina.....	21
3.4.5 Společně posuzované osoby	22
3.4.6 Nezaopatřené dítě	22
3.4.7 Povinná školní docházka	23
3.4.8 Soustavná příprava dítěte na budoucí povolání	23
3.4.9 Výdělečná činnost.....	24
3.4.10 Životní minimum	24
3.5 Organizace a řízení ve věcech státní sociální podpory	26
3.5.1 Druhy řízení ve věcech státní sociální podpory.....	26
3.5.2 Orgány státní sociální podpory	26
3.5.3 Účastníci řízení o dávku státní sociální podpory	26
3.5.4 Podání žádosti o dávky státní sociální podpory a její náležitosti	27
3.5.5 Důkazní prostředky.....	28
3.5.6 Oznámení o dávce.....	28
3.5.7 Výplata dávek	29
3.5.8 Povinnosti příjemce dávek státní sociální podpory a osoby společně posuzované	30
3.5.9 Povinnosti státních orgánů a dalších osob	32

3.5.10	Kontrolní činnost	33
4	Vlastní práce	34
4.1	Přídavek na dítě	34
4.1.1	Změny ve stanovení výše přídavku na dítě od roku 2007 do současnosti	35
4.1.2	Příklad na přiznání nároku a určení výše přídavku na dítě v současnosti, při změně v období 1. 7. 2009 – 31. 12. 2009 a v roce 2007	37
4.1.3	Vývoj přídavku na dítě v období 2007 až 2015	40
4.2	Příspěvek na bydlení	41
4.2.1	Změny týkající se příspěvku na bydlení od roku 2007 do současnosti	44
4.2.2	Vývoj příspěvku na bydlení v období 2007 až 2015	45
4.3	Porodné	46
4.3.1	Změny týkající se porodného od roku 2007 do současnosti.....	47
4.3.2	Příklad na přiznání nároku a určení výše porodného v současnosti, v období 2011 - 2014, v období 2008 - 2010 a v roce 2007	48
4.3.3	Vývoj porodného v období 2007 až 2015.....	52
4.4	Rodičovský příspěvek	54
4.4.1	Změny týkající se rodičovského příspěvku od roku 2007 do současnosti	56
4.4.2	Vývoj rodičovského příspěvku v období 2007 až 2015	59
4.5	Pohřebné.....	61
4.5.1	Změny týkající se pohřebného od roku 2007 do současnosti	61
4.5.2	Vývoj pohřebného v období 2007 až 2015	61
4.6	Struktura výdajů na dávky státní sociální podpory v roce 2015	63
4.7	Vývoj výdajů na dávky státní sociální podpory v letech 2007 až 2015.....	64
5	Výsledky a diskuse	68
6	Závěr.....	73
7	Seznam použitých zdrojů	76
8	Seznam použitých zkratk.....	80
9	Přílohy	81

Seznam grafů

Graf 1: Výdaje na příspěvek na bydlení v letech 2007 až 2015 v mil. Kč	45
Graf 2: Průměrný měsíční počet vyplacených dávek příspěvku na bydlení v letech 2007 až 2014 v tis.....	45
Graf 3: Výdaje na porodné v letech 2007 až 2015 v mil. Kč	52
Graf 4: Průměrný měsíční počet vyplacených dávek porodného v letech 2007 až 2014 v tis.	53
Graf 5: Výdaje na rodičovský příspěvek v letech 2007 až 2015 v mil. Kč	59
Graf 6: Průměrný měsíční počet vyplacených dávek rodičovského příspěvku v letech 2007 až 2014 v tis.	60
Graf 7: Výdaje na pohřebné v letech 2007 až 2015 v mil. Kč.....	61
Graf 8: Podíl jednotlivých dávek SSP na celkových výdajích v roce 2015	63
Graf 9: Výdaje na dávky státní sociální podpory v letech 2007 až 2015 v mil. Kč	64
Graf 10: Lineární trendová funkce výdajů na dávky SSP v letech 2007 až 2015 v mil. Kč	65

Seznam tabulek

Tabulka 1: Částky životního minima od 1. 1. 2016 v Kč za měsíc	25
Tabulka 2: Výše částek přídatku na dítě v roce 2007	35
Tabulka 3: Koeficienty pro stanovení výše přídatku na dítě v roce 2007	36
Tabulka 4: Změny výše přídatku na dítě 2008 až 2016	36
Tabulka 5: Výdaje na přídatek na dítě v letech 2007 až 2015 v mil. Kč	40
Tabulka 6: Průměrný měsíční počet vyplacených dávek přídatku na dítě v letech 2007 až 2014 v tis.....	40
Tabulka 7: Měsíční srovnatelné náklady u bytů vlastníků a družstevních bytů v roce 2016	41
Tabulka 8: Měsíční náklady za pevná paliva v roce 2016.....	42
Tabulka 9: Normativní náklady na bydlení u bytů užívaných na základě nájemní smlouvy v roce 2016.....	43
Tabulka 10: Normativní náklady na bydlení u bytů družstevních a bytů vlastníků v roce 2016	43
Tabulka 11: Hranice rozhodného příjmu pro nárok na porodné u úplné rodiny v Kč.....	47
Tabulka 12: Porovnání výše porodného od roku 2007	51
Tabulka 13: Průměrný měsíční počet vyplacených dávek pohřebného v letech 2007 až 2014 v tis.....	62
Tabulka 14: Výdaje na dávky státní sociální podpory v roce 2015 v mil. Kč.....	63
Tabulka 15: Odhad parametrů lineární trendové funkce pomocí metody nejmenších čtverců	66

1 Úvod

Téma analýza vývoje dávek státní sociální podpory bylo vybráno z toho důvodu, že se jedná o velmi aktuální a hodně diskutovanou problematiku. Z mého pohledu je tato oblast sociální politiky zajímavá hlavně tím, že se dotýká většiny obyvatel, jelikož je zaměřená převážně na rodiny s dětmi.

Jednotlivé dávky i celý systém státní sociální podpory prochází díky novelám legislativy neustálými změnami a většina občanů České republiky se v nich již nestačí orientovat. Z tohoto důvodu jsou v práci popsány podmínky platné v současné době u každé dávky státní sociální podpory i nejdůležitější změny, kterými jednotlivé dávky prošly v posledních několika letech. Snahou vlády je pomocí těchto změn nejen snížit a následně stabilizovat výdaje na jednotlivé dávky, ale také upravit podmínky, které musí být splněny, aby vznikl nárok na dávku a nastavit její výši tak, aby optimálně plnila svůj účel a náležela jen lidem, kteří jí opravdu potřebují. Cílem je tedy nelehký úkol, nalézt přijatelný kompromis mezi úsporou státního rozpočtu a alespoň částečnou spokojeností občanů v této oblasti, která se týká většiny z nich. V posledních letech však u většiny dávek ve skutečnosti dochází hlavně ke snižování její výše nebo změně podmínek tak, že dojde ke zmenšení okruhu oprávněných osob. To znamená, že podmínky pro nárok na dávku splní méně občanů nebo příjemci obdrží nižší výši než by obdrželi dříve. Z tohoto důvodu jsou dnes lidé k těmto změnám skeptičtí a mají k nim spíše negativní postoj. Je to pochopitelné, jelikož se bojí, aby o část dávky či rovnou celou dávku nepřišli. Přesto občanům České republiky nezbyvá než tyto změny tolerovat. Jsou však i dávky, kde se podmínky naopak vzhledem k občanům pozitivně vylepšují. V oblasti státní sociální podpory se jedná například o rodičovský příspěvek, který v posledních letech procházel spíše příznivými změnami. V současné době je spravedlivě nastaven na stejnou celkovou výši, což zaručuje rovnost pro všechny občany ČR. Také poskytuje určitou volnost při jeho pobírání, jelikož je možné jeho výši jednou za tři měsíce měnit podle potřeby a je tak možné lépe sladit pracovní a rodinný život obyvatel České republiky.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem diplomové práce je analýza vývoje dávek státní sociální podpory v České republice v období od roku 2007 do roku 2015, včetně zhodnocení současných podmínek u jednotlivých dávek státní sociální podpory a navržení možných úprav k jejich zefektivnění. Aby mohlo být těchto cílů dosaženo, je potřeba splnit ještě dílčí cíle, kterými jsou:

- získání poznatků o dané problematice prostudováním příslušné odborné literatury a internetových zdrojů,
- shromáždění dat potřebných pro vypracování praktické části práce a následně jejich zpracování.

2.2 Metodika

Diplomová práce je rozdělena na části teoretická východiska (tj. teoretická část), vlastní práce (tj. praktická část), výsledky a diskuse a závěr. Samotnému zpracování práce předchází prostudování odborné literatury a internetových zdrojů, na jejichž základě je vypracována teoretická část práce, která je zaměřená zejména na systém sociálního zabezpečení, organizaci a řízení ve věcech státní sociální podpory a vymezení základních pojmů souvisejících s touto problematikou. Následuje shromažďování dat pro vypracování praktické části práce. Data jsou čerpána převážně z informačních zdrojů Ministerstva práce a sociálních věcí. V praktické části jsou postupně vymezeny jednotlivé dávky, jsou zde popsány jejich změny od roku 2007 do současnosti a jejich vývoj za sledované období. U vybraných dávek je uveden názorný příklad na porovnání jejich výše a nároku na dávku v různých obdobích. Dále je zde zobrazen a popsán vývoj celkových výdajů na dávky státní sociální podpory za období 2007 - 2015 včetně lineární trendové funkce a jejich struktura v

roce 2015. V části výsledky a diskuse dochází ke shrnutí nejdůležitějších změn u jednotlivých dávek, ke zhodnocení současných podmínek těchto dávek a k návržení možných úprav k jejich zefektivnění. Pro práci byla zvolena metoda analýzy a syntézy, dále metoda komparace.

3 Teoretická východiska

3.1 Pojem sociální zabezpečení a jeho členění

3.1.1 Sociální zabezpečení

Sociální zabezpečení je „soubor právních norem, institutů, institucí a vztahů, jejichž účelem je předcházet možným sociálním rizikům, odstraňovat nepříznivé následky, které vzniknou jedincům v důsledku stanovených sociálních událostí, a vytvářet tak příznivé podmínky pro všestranný sociální rozvoj člověka.“ [Gregorová, Galvas, 2005, s. 26-27]

Podle Spirita „můžeme sociální zabezpečení vymezit jako souhrn institucí, zařízení a opatření, která směřují k prevenci, zmírňování nebo odstraňování následků sociálních událostí.“ [Spirit a kol., 1999, s. 233]

„Sociální zabezpečení je součástí sociální politiky státu a poskytuje ochranu a pomoc jednotlivcům v případě vzniku tzv. sociálních událostí. V doslovném překladu z řady jazyků se jedná o zajištění sociální „bezpečnosti“.“ [Kukalová, Moravec, 2015, s. 7-8]

Sociální události jsou z právního hlediska právní skutečností, se kterou je spojen vznik, změna nebo zánik právních vztahů sociálního zabezpečení, případně jiné právní následky. Tyto události jsou nezbytným předpokladem pro vznik nároku na určitou formu zabezpečení osob. Tedy, jestliže dojde k sociální události a jsou splněny i další podmínky vztahující se k nároku, vznikne nárok na určité zajištění. Jedná se např. o stáří, invaliditu, těhotenství, mateřství a rodičovství, nezaměstnanost a další. [Spirit a kol., 1999]

3.1.2 Členění sociálního zabezpečení

Jelikož je právo sociálního zabezpečení velmi členité a strukturované (jeho komplikovanost je dána zejména množstvím sociálních událostí a pestrostí forem, v nichž se realizuje) vyžaduje, aby bylo pro přehlednost rozčleněno do určitého systému. Jeho

členění musí vycházet především z kvalifikace právem upravených sociálních událostí, z charakteristiky norem, které je upravují a jejich shodných a rozdílných rysů. Je rozčleněno do tzv. třech pilířů sociálního zabezpečení (nebo třech systémových částí práva sociálního zabezpečení), kterými jsou sociální pojištění, státní sociální podpora a sociální pomoc. Sociální pojištění řeší sociální situace, na které se lze dopředu připravit, a to ve smyslu odkládání části finančních prostředků k řešení budoucí sociální situace. Zahrnuje zdravotní, nemocenské a důchodové pojištění, které řeší např. ztrátu pracovní schopnosti. Obvykle je financováno z příspěvků pojištěnců, zaměstnavatelů a z příspěvků státu. Státní sociální podpora se vztahuje na sociální situace, které jsou akceptovány společností a jsou považovány za potřebné k řešení. Pro nárok na tyto dávky není potřeba být předem účastníkem nějakého pojistného systému ani odkládat část finančních prostředků k zajištění budoucích potřeb. Je zaměřena zejména na podporu dětí a rodin a je financována ze státního rozpočtu. Třetí pilíř, tj. sociální pomoc je určena k zabezpečení základních životních potřeb osob, které se dostaly do hmotné nouze a nemohou tuto nepříznivou situaci sami ani s pomocí své rodiny překonat. Je založena na nejširší sociální solidaritě a je opět financována převážně ze státního rozpočtu. [Gregorová, Galvas, 2005]

3.2 Státní sociální podpora

3.2.1 Pojem státní sociální podpora

„Státní sociální podporou se stát podílí na krytí nákladů na výživu a ostatní základní osobní potřeby dětí a rodin a poskytuje ji i při některých dalších sociálních situacích.“
[ÚZ, Sociální zabezpečení, 2015, s. 5]

Mezi pojmové znaky státní sociální podpory patří:

- jde o povinný, zákonem upravený redistributivní systém,
- zákon stanovuje osobní rozsah (tj. okruh povinně zaopatřených osob) i věcný rozsah (tj. podmínky vzniku a trvání nároků na dávky a jejich výši),

- příjemce dávky finančně do systému přímo nepřispívá, podílí se na financování systému nepřímo např. platí daně,
- systém je financován ze státního rozpočtu nebo podle dalších pravidel úhrady nákladů z veřejnoprávních prostředků. [Kahoun a kol., 2009]

3.2.2 Systém státní sociální podpory

Jedná se o druhý pilíř sociálního systému, který podporuje zejména rodiny s dětmi. Dávky státní sociální podpory jsou financovány ve formě celospolečenské solidarity pomocí státního rozpočtu (daní). Tato solidarita probíhá od rodin s vyššími příjmy k rodinám s nízkým příjmem, dále od rodin bez dětí k rodinám s dětmi. [Duková a kol., 2013]

„Systém státní sociální podpory (upraven zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů) zabezpečuje adresnou pomoc rodinám s nezaopatřenými dětmi ve stanovených sociálních situacích, na jejichž řešení rodina vlastními silami a prostředky nestačí. Jedná se o různé obtížné životní situace, jako je například nedostatečný příjem, péče o novorozené nebo malé dítě, neúplnost rodiny apod. Systém rovněž finančně přispívá rodinám a jednotlivcům s nízkými příjmy k úhradě nákladů na bydlení.“ [MPSV, 2014, s. 25]

Přijetí zákona o státní sociální podpoře bylo důležitým krokem v uskutečňování transformačního procesu v sociální oblasti. Tento zákon upravuje systém sociální podpory komplexně. Obsahuje věcnou úpravu podmínek nároku na dávky, jejich výši a výplatu i podstatu organizace a řízení při přiznávání a výplatě dávek státní sociální podpory. Přijetím tohoto zákona došlo k vytvoření ucelenému systému a ke sjednocení právní úpravy dávek poskytovaných rodinám s dětmi. Dále také ke sjednocení plátců těchto dávek. Před přijetím tohoto zákona vypláceli jednotlivé dávky různí plátcí, např. okresní správy sociálního zabezpečení, zaměstnavatelé. [Tröster a kol., 2008]

Základní přístupy při vytváření koncepce systému státní sociální podpory

„Při vytváření koncepce systému státní sociální podpory byly sledovány tyto tři základní přístupy:

- *životní úroveň občanů a rodin bude nadále vycházet především z pracovních příjmů,*
- *sociální přerozdělování bude usměrňovat rozdíly v příjmech tak, aby státní sociální dávky nebyly náhradou rodinných příjmů, ale aby pomáhaly řešit státem uznané sociální situace na společensky uznané úrovni; poskytování dávek nesmí být demotivující ve vztahu k práci, zároveň se musí dbát na to, aby se snížila závislost rodin jen na sociálních příjmech,*
- *musí být dodržováno hledisko hospodárnosti, účelnosti a v určitých stanovených případech i hledisko adresnosti.” [Tröster a kol., 2008, s. 247-248]*

Významné změny v systému státní sociální podpory

Za dobu svého trvání prodělal systém státní sociální podpory spoustu změn. Mezi ty významné patří zejména změny v organizaci státní sociální podpory. Nejdříve o dávkách státní sociální podpory rozhodovaly okresní úřady. Po jejich zrušení bylo rozhodování přesunuto na obecní úřady s rozšířenou působností. Ty měly tuto agendu svěřenou v období od 1. ledna 2003 do 31. března 2004. Od 1. dubna 2004 do dnes jsou oprávněnými orgány státní sociální podpory krajské pobočky Úřadu práce. K dalším podstatným změnám patří změny v okruhu poskytovaných dávek. Od 1. května 2006 byl například zrušen zaopatřovací příspěvek, a to v souvislosti se zrušením povinné vojenské základní služby a civilní služby, ke kterému došlo k 1. lednu 2005. Od 1. července 2004 byl zase zrušen příspěvek na dopravu a od 1. ledna 2012 sociální příplatek. Dávky péstounské péče, které byly do konce roku 2012 upraveny také zákonem o státní sociální podpoře, jsou od roku 2013 obsaženy v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně - právní ochraně dětí., ve znění pozdějších předpisů. Docházelo také k tomu, že na přechodnou dobu byly zavedeny zcela nové dávky např. příspěvek na školní pomůcky, který byl zrušen k 1. lednu 2008. K významným změnám došlo dále u způsobu výpočtu nebo podmínek pro vznik nároku u

některých dávek. Např. změnila se výše dávek a způsob výpočtu u rodičovského příspěvku, přídatku na dítě a dalších. U rodičovského příspěvku byla navíc zavedena možnost neomezeného přivýdělku, při splnění podmínek zachování celodenní osobní péče o dítě. U příspěvku na bydlení se od 1. ledna 2007 významně změnily podmínky nároku a výpočtu jeho výše. Změny u jednotlivých dávek státní sociální podpory jsou podrobněji rozebrány v praktické části. [Kahoun a kol., 2009, MPSV, 2014]

3.3 Dávky státní sociální podpory

„Koncepce dávek státní sociální podpory vychází z kategorie životního minima, které je upraveno samostatným zákonem, jako základního stavebního kamene pro určení nároku na dávku a její výši. Při posuzování nároku na dávku se netestuje majetek rodiny, u některých dávek se však zkoumá příjem.“ [MPSV, 2003, s. 6]

3.3.1 Členění dávek státní sociální podpory

Mezi dávky státní sociální podpory v současné době patří přídatky na dítě, příspěvek na bydlení, porodné, rodičovský příspěvek a pohřebné, které se člení podle závislosti nároku na výši příjmu následovně:

a) dávky testované (dávky poskytované v závislosti na výši příjmu)

- přídatky na dítě,
- příspěvek na bydlení,
- porodné,

b) dávky netestované (ostatní dávky)

- rodičovský příspěvek,
- pohřebné.

3.3.2 Výhody a nevýhody testovaných dávek státní sociální podpory

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře upravil poprvé v tak velkém rozsahu poskytování obligatorních testovaných (tj. adresně poskytovaných) dávek, se kterými do té doby nebyly v České republice téměř žádné zkušenosti. Tyto dávky přinesly výhody i nevýhody. Mezi hlavní nevýhody patří velká administrativní a finanční náročnost, která souvisí s přiznáváním těchto dávek. Dále problematické prokazování některých skutečností rozhodných pro stanovení nároku na určitou dávku, např. zjistit skutečný příjem žadatele. Výhodou testovaných dávek je skutečnost, že jsou poskytovány žadatelům, kteří je vzhledem ke své ekonomické a sociální situaci opravdu potřebují. V zákoně o státní sociální podpoře nabyta účinnosti nejprve ustanovení týkající se zejména dávek netestovaných a to dnem 1. října 1995. Účinnosti v plném rozsahu nabyl zákon dnem 1. ledna 1996. [Tröster a kol., 2008]

3.4 Vymezení některých pojmů

3.4.1 Příjem rozhodný pro přiznání dávky

Příjem rozhodný pro přiznání dávky státní sociální podpory se stanoví jako měsíční průměr příjmů rodiny připadajících na rozhodné období. Měsíční průměr příjmů rodiny se vypočte jako součet měsíčních průměrů příjmů oprávněné osoby a osob s ní společně posuzovaných. [Halířová, Melotíková 2015]

Za příjmy se pro účely stanovení rozhodného příjmu zejména považují:

- příjmy ze závislé činnosti,
- příjmy z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti,
- příjmy z pronájmu,
- přijatý příjem z plnění vyživovací povinnosti (není započítáno ale výživné, které v rozhodném období platila osoba nezaopatřenému dítěti, s kterým je pro účely stanovení rozhodného příjmu osobou společně posuzovanou),

- dávky důchodového pojištění a nemocenského pojištění např. peněžité pomoci v mateřství,
- podpora v nezaměstnanosti a podpora při rekvalifikaci,
- rodičovský příspěvek u nároku na přídavek na dítě a příspěvek na bydlení,
- přídavek na dítě pro nárok na příspěvek na bydlení,
- mzdové nároky při platební neschopnosti zaměstnavatele podle zákona o ochraně zaměstnanců,
- příjmy ze zahraničí. [Seemanová, 2010]

3.4.2 Rozhodné období

Období, ze kterého se zjišťuje rozhodný příjem pro nárok na testované dávky státní sociální podpory, se nazývá rozhodné období a může se jednat o kalendářní rok (u přídavku na dítě) nebo kalendářní čtvrtletí (u příspěvku na bydlení a porodného).

3.4.3 Oprávněná osoba

Nárok na dávky státní sociální podpory má fyzická osoba nebo osoby společně s ní posuzované, jsou-li hlášeny k trvalému pobytu na území České republiky, pokud jde o občany České republiky. U cizinců platí, že musí splňovat podmínku trvalého pobytu podle zvláštního zákona. Nemají-li trvalý pobyt, musí splňovat jinou podmínku např. nezletilý cizinec svěřený na území České republiky do péče, která nahrazuje péči rodičů nebo do ústavní péče, cizinci, kterým bylo vydáno povolení k dlouhodobému pobytu na území ČR za účelu vědeckého výzkumu podle zvláštního zákona, cizinci zaměstnaní na území ČR nebo cizinci, kteří již byli zaměstnaní v ČR alespoň šest měsíců a jsou v evidenci uchazečů o zaměstnání, pokud jim bylo vydáno povolení k dlouhodobému pobytu podle zvláštního zákona a další. Ministerstvo práce a sociálních věcí má právo v odůvodněných případech podmínku trvalého pobytu prominout. Obyvatelé České republiky i cizinci, ale musí splňovat podmínku, že mají na území ČR bydliště. Za bydliště se považuje situace, kdy se osoba na území České republiky dlouhodobě zdržuje, vykonává zde výdělečnou činnost,

plní zde povinnou školní docházku apod. Cílem této podmínky je, aby měly nárok na dávky pouze osoby, které jsou s Českou republikou fyzicky spjaty a jejich nárok byl tedy legitimní. [ÚZ, Sociální zabezpečení, 2015, Halířová, Melotíková 2015]

Oprávněná osoba je příjemcem dávky. V některých případech může být příjemcem dávky:

- zákonný zástupce nebo opatrovník
- jiná osoba, které byla nezletilá oprávněná osoba svěřena do péče
- osoba, která má nezletilou oprávněnou osobu v přímém zaopatření (výplata přídatku na dítě)
- zařízení pro péči o děti a mládež, pokud je nezletilá oprávněná osoba v přímém zaopatření tohoto ústavu. [ÚZ, Sociální zabezpečení, 2015]

Krajská pobočka Úřadu práce může stanovit místo uvedených příjemců dávek zvláštního příjemce. A to v případě, kdy by se výplatou dávky původnímu příjemci nedosáhlo účelu, kterému má dávka sloužit. Dále v případě, že by tím byly poškozeny zájmy osob, které má příjemce dávky vyživovat nebo pokud nemůže oprávněná osoba výplatu přijímat. Zvláštním příjemcem může být fyzická nebo právnická osoba, která s ustanovením souhlasí. Příjemci dávky jsou povinni dávku použít ve prospěch oprávněné osoby. V případě příspěvku na bydlení je možné dávku použít k přímé úhradě nájemného nebo k úhradě dalších služeb spojených s bydlením bez souhlasu příjemce. Plátce příspěvku ho hradí přímo pronajímateli nebo poskytovateli služeb. [ÚZ, Sociální zabezpečení, 2015]

3.4.4 Rodina

Pro účely zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře se za rodinu považuje oprávněná osoba a s ní společně posuzované osoby. Pokud není společně posuzovaných osob, stanoví se za rodinu sama oprávněná osoba. [ÚZ, Sociální zabezpečení, 2015]

3.4.5 Společně posuzované osoby

Společně posuzovanými osobami jsou:

- nezaopatřené děti
- nezaopatřené děti a jejich rodiče
- manželé, partneři nebo druh a družka
- nezaopatřené děti, rodiče těchto dětí, pokud jsou nezaopatřenými dětmi a jsou osamělí, rodiče těchto rodičů, pokud s oprávněnou osobou trvale žijí a společně uhrazují náklady na své potřeby. [ÚZ, Sociální zabezpečení, 2015]

U příspěvku na bydlení se za rodinu považují všechny osoby, které jsou v daném místě hlášeny k trvalému pobytu. Nevyžaduje se však podmínka, aby spolu trvale žily a uhrazovaly společně náklady na své potřeby. [ÚZ, Sociální zabezpečení, 2015]

Existují i výjimky při určování okruhu společně posuzovaných osob, jako např. klauzule, podle které se některé osoby budou vždy považovat za osoby spolu trvale žijící a uhrazující společně náklady na bydlení a další své potřeby, i kdyby tomu okolnosti nenásvědčovaly nebo kdyby tvrdily něco jiného. Jedná se například o manžele. O opaku, tj. že se manželé nebudou při rozhodování o dávkách považovat za společně posuzované osoby, může rozhodnout na základě žádosti krajská pobočka Úřadu práce v případě, že manželé spolu nejméně tři měsíce prokazatelně nežijí. [Halířová, Melotíková 2015]

Za společně posuzované osoby se považují i osoby, které se přechodně, ze zdravotních či pracovních důvodů nebo z důvodů soustavné přípravy na budoucí povolání zdržují mimo byt nebo místo, kde jsou hlášeny k trvalému pobytu. [Petrášek, 2014]

3.4.6 Nezaopatřené dítě

Za nezaopatřené dítě je považováno dítě do skončení povinné školní docházky, nebo pokud se soustavně připravuje na budoucí povolání, nebo jestliže se nemůže soustavně

připravovat na budoucí povolání ani vykonávat výdělečnou činnost z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu, či pro nemoc nebo úraz, nejdéle však do 26. roku věku dítěte. Od ukončení povinné školní docházky do 18 let se za nezaopatřené dítě považuje také dítě, které je vedeno na Úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání, přičemž nemá nárok na podporu v nezaměstnanosti ani podporu při rekvalifikaci. Nezaopatřeným dítětem však není dítě, které pobírá invalidní důchod z důchodového pojištění pro invaliditu třetího stupně. [ÚZ, Sociální zabezpečení, 2015]

3.4.7 Povinná školní docházka

Jedná se o docházku uskutečňovanou podle platného školského zákona. Za povinnou školní docházku se považuje i období školních prázdnin, které navazují na ukončení vyučování posledního školního roku povinné školní docházky, pokud v tomto období nedošlo k výkonu výdělečné činnosti. [Gregorová, Galvas, 2005]

3.4.8 Soustavná příprava dítěte na budoucí povolání

Za soustavnou přípravu dítěte na budoucí povolání se považuje především studium na středních a vysokých školách v ČR, s výjimkou studia za trvání služebního poměru a dálkového, večerního, distančního nebo kombinovaného studia na středních školách, pokud je student v době studia výdělečně činný nebo má-li v době studia nárok na podporu v nezaměstnanosti či podporu při rekvalifikaci. Dále je za soustavnou přípravu na budoucí povolání považována teoretická a praktická příprava pro zaměstnání nebo jinou výdělečnou činnost pro osoby se zdravotním postižením, prováděná podle předpisů o zaměstnanosti. Nebo také studium na středních a vysokých školách v cizině, pokud je podle Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy na úrovni studia na středních a vysokých školách v České republice. O tom MŠMT rozhodne na základě žádosti studenta nebo jiné oprávněné osoby. MŠMT může po dohodě s Ministerstvem práce a sociálních věcí stanovit, které další studium se pro účely státní sociální podpory považuje za studium

na středních a vysokých školách. Při hodnocení se vychází ze školského zákona a zákona o vysokých školách. [Tröster a kol., 2008]

3.4.9 Výdělečná činnost

Výdělečná činnost je činnost v České republice, která zakládá účast na nemocenském pojištění (např. na základě pracovní smlouvy, dohody o pracovní činnosti, ne však dohody o provedení práce), činnost osoby samostatně výdělečně činné a dále činnost vykonávaná v zahraničí za účelem dosažení zisku. [Kahoun a kol., 2009]

3.4.10 Životní minimum

Do konce kalendářního roku 2006 se životní minimum skládalo ze dvou částek. Z částky potřebné k zajištění výživy a dalších základních potřeb, která byla odstupňována podle věku občana a nezaopatřenosti dítěte, dále z částky potřebné na nezbytné náklady na domácnost. Ty byly odstupňované podle počtu osob žijících v domácnosti a jejich příjmy se posuzovaly společně. 1. ledna 2007 nabyl účinnosti zákon č.110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, který již nezahrnuje nezbytné náklady na bydlení. Jedná se o součet všech částek životního minima jednotlivých členů domácnosti. [Tröster a kol., 2008, Petrášek, 2014]

„Životní minimum je minimální společensky uznaná hranice peněžních příjmů k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb.“ [Petrášek, 2014, s. 67]

„Životní minimum je částka stanovená zákonem, která vyjadřuje hranici minimálních příjmů společně posuzovaných osob k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb.“ [Seemanová, 2010, s. 28]

Částky životního minima

Pokud osoba není posuzována s jinými osobami, jedná se o jednotlivce, jehož částka životního minima činí 3 410 Kč měsíčně. Jde-li o osobu společně posuzovanou s jinými osobami, jsou částky životního minima odlišné podle pořadí osob. Nejdříve se posuzují osoby, které nejsou nezaopatřenými dětmi a potom nezaopatřené děti. V rámci těchto dvou skupin se pořadí osob stanoví podle věku od nejstarší osoby po nejmladší. Rozhodným věkem pro stanovení částek životního minima je věk, kterého posuzovaná osoba dosáhla v měsíci, za který je životní minimum zjišťováno. Konkrétní částky životního minima jsou uvedeny v tabulce 1. [Zákon č.110/2006 Sb., §2 a §3, 2015]

Tabulka 1: Částky životního minima od 1. 1. 2016 v Kč za měsíc

Částky životního minima od 1. 1. 2016 v Kč za měsíc			
Osoba posuzovaná samostatně	Jednotlivec		3 410 Kč
Osoba posuzovaná společně s jinými osobami	Osoba první v pořadí		3 140 Kč
	Osoba druhá a další v pořadí:	Osoba od 15 let věku, která není nezaopatřeným dítětem	2 830 Kč
		Nezaopatřené dítě od 15 do 26 let věku	2 450 Kč
		Nezaopatřené dítě od 6 do 15 let věku	2 140 Kč
	Nezaopatřené dítě do 6 let	1 740 Kč	

Zdroj: Zákon č.110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, §2 a §3, 2015, vlastní zpracování

Částka životního minima je zvyšována nařízením vlády, která je zmocněna zvyšovat životní minimum vždy od 1. ledna podle skutečného vývoje spotřebitelských cen, jestliže nárůst nákladů na výživu a další základní osobní potřeby přesáhne ve stanoveném rozhodném období 5 %. Za mimořádných okolností může vláda zvýšit částku životního minima i mimo termín pravidelné valorizace. [Petrášek, 2014]

V oblasti státní sociální podpory je životní minimum základem pro určení hranice příjmů rodiny při zjišťování nároku na některé příjmově testované dávky státní sociální podpory. [MPSV, 2014, s. 25]

3.5 Organizace a řízení ve věcech státní sociální podpory

3.5.1 Druhy řízení ve věcech státní sociální podpory

Řízení ve věcech státní sociální podpory lze rozlišit na:

- řízení o přiznání dávky - zahajuje se výlučně na žádost oprávněné osoby
- řízení o změně přiznané dávky, jejím odnětí nebo zastavení výplaty - může být zahájeno podnětem orgánu, který o dávce rozhoduje nebo na žádost oprávněné osoby. [Gregorová, Galvas, 2005]

3.5.2 Orgány státní sociální podpory

Orgány státní sociální podpory, které vykonávají státní správu podle zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře jsou:

- Úřad práce České republiky
- Ministerstvo práce a sociálních věcí. [ÚZ, Sociální zabezpečení, 2015]

3.5.3 Účastníci řízení o dávku státní sociální podpory

Účastníky řízení o dávku státní sociální podpory jsou:

- oprávněná osoba
- příjemce dávky

- osoba společně posuzovaná, případně další fyzická nebo právnická osoba, pokud jde o řízení o přeplatku na dávce
- fyzická nebo právnická osoba, pokud jde o rozhodnutí o ustanovení zvláštního příjemce. [ÚZ, Sociální zabezpečení, 2015]

Účastník řízení musí mít způsobilost být nositelem práv a povinností v řízení a také musí být způsobilý k právním úkonům, toho nabývá dosažením zletilosti, tj. dovršením 18 let. U rodičovského příspěvku nebo porodného může jednat v řízení o dávku nezletilý rodič starší 16 let a dávka mu může být i vyplacena. Pokud účastník nemá způsobilost k právním úkonům, jedná za něj jeho zákonný zástupce. [ÚZ, Sociální zabezpečení, 2015, Kahoun a kol., 2009]

3.5.4 Podání žádosti o dávky státní sociální podpory a její náležitosti

Žádosti o dávky státní sociální podpory se podávají na příslušném kontaktním pracovišti krajské pobočky Úřadu práce podle místa trvalého pobytu žadatele. [Petrášek, 2014]

Žádost musí být podána na tiskopisu předepsaném Ministerstvem práce a sociálních věcí, a to v listinné podobě, nebo v elektronické podobě se zaručeným elektronickým podpisem a musí obsahovat zákonem stanovené náležitosti. Žádost o dávku je možné podat nejdříve šedesát dnů přede dnem, od kterého oprávněná osoba o dávku žádá. Zpravidla se jedná o den, od kterého jí má vzniknout nárok na dávku. [Kahoun a kol., 2009]

Náležitosti žádosti o dávky státní sociální podpory

K náležitostem žádosti o dávky státní sociální podpory zejména patří:

- jméno, příjmení a místo trvalého pobytu oprávněné osoby a osob společně s ní posuzovaných,
- rodné číslo oprávněné osoby a osob společně s ní posuzovaných,

- souhlas uvedených osob s tím, aby státní orgány a další právnické a fyzické osoby sdělily orgánům státní sociální podpory informace potřebné pro rozhodování o nároku na dávky a výplatu dávek (například údaj o výši příjmu, o trvalém pobytu, o nezaopatřenosti dítěte atd.),
- určení, jakým způsobem má být dávka vyplácena, zda v hotovosti nebo bezhotovostně,
- doklad o výši příjmu,
- skutečnosti prokazující nezaopatřenost dítěte a další. [Kahoun a kol., 2009]

3.5.5 Důkazní prostředky

Okolnosti rozhodné pro vznik nároku a výplatu dávky musí být dokázány. Jako důkazní prostředky se nejčastěji používají originální listiny, úředně ověřené opisy, případně záznamy na technických nosičích a další. [Tomeš a kol., 2009]

3.5.6 Oznámení o dávce

Krajská pobočka Úřadu práce posílá žadateli písemné oznámení o přiznání dávky a její výši, nebo vydá písemné rozhodnutí, ve kterém stanoví důvod, proč dávka nebyla přiznána. Oznámení se nedoručuje do vlastních rukou. Toto oznámení se neposílá v případě, že se jedná o změnu dávky z důvodu zvýšení životního minima nebo u dosažení věku nezaopatřeného dítěte stanoveného pro užívání vyšší částky životního minima. Proti oznámení o dávce a její výši je možné do 30 dní ode dne výplaty první splátky podat písemně námitku u příslušné krajské pobočky Úřadu práce, která vydá do 30 dní od doručení námítky rozhodnutí o dávce. Vydaná rozhodnutí přezkoumává Ministerstvo práce a sociálních věcí. [ÚZ, Sociální zabezpečení, 2015, Tomeš a kol., 2009]

„Písemné rozhodnutí se vydává jen v případě, že:

- *dávky nebyla přiznána,*

- *dávka nebyla přiznána v požadovaném rozsahu,*
- *dávka byla odejmuta,*
- *výplata dávky byla zastavena, mimo případ, kdy dojde ke změně trvalého bydliště,*
- *jde o přeplatek na dávce,*
- *přichází v úvahu více oprávněných osob a úřad práce rozhoduje, kterému z nich bude dávku vyplácet,*
- *bude-li úřad práce rozhodovat o zvláštním příjemci." [Tomeš a kol., 2009, s. 268]*

3.5.7 Výplata dávek

Dávky státní sociální podpory vyplácí krajská pobočka Úřadu práce. Místní příslušnost určité krajské pobočky Úřadu práce se řídí místem, kde je oprávněná osoba hlášená k trvalému pobytu. Dávky jsou obvykle vypláceny měsíčně, a to nejpozději do konce kalendářního měsíce následujícího po měsíci, za který dávky náležely. Pokud je částka nižší než 100 Kč měsíčně, platí se čtvrtletně, a to opět nejpozději do konce následujícího měsíce po tomto kalendářním čtvrtletí. Krajská pobočka Úřadu práce se může s příjemcem dávky dohodnout, že bude dávku nižší než 100 Kč vyplácet i za delší časové období. Období však nesmí přesáhnout délku jednoho roku. Toto platí pro opakující se dávky (přídavek na dítě, příspěvek na bydlení a rodičovský příspěvek). Jednorázově vyplacené dávky porodné a pohřebné, které jsou i jednoznačně vyšší než 100 Kč se uhradí nejpozději do konce následujícího kalendářního měsíce po daném měsíci. Výše dávek se zaokrouhluje na celé koruny nahoru a vyplácí se převodem na platební účet nebo poštovním poukazem podle požadavku příjemce dávky. [ÚZ, Sociální zabezpečení, 2015]

Dávka neprávem přiznaná, vyplacená, nebo vyplacená ve vyšší výši, než v jaké náleží, se odejme, případně se zastaví nebo sníží její výplata, a to následující den po uplynutí období, za které již byla vyplacena. Dávka neprávem nevyplacená nebo vyplacená v nižší částce, odepřená, případně přiznaná v nižší částce, než v jaké náleží nebo přiznaná od pozdějšího data, než od kterého náleží, se přizná nebo zvýší ode dne, od kterého dávka nebo její zvýšení náleží. Nejdéle však tři roky zpětně ode dne, kdy o zvýšení nebo přiznání

dávky oprávněná osoba požádala, nebo kdy to zjistil příslušný orgán rozhodující o dávkách. [ÚZ, Sociální zabezpečení, 2015]

Pokud nebyl uplatněn nárok na jednorázovou dávku státní sociální podpory do jednoho roku od dne, kdy nastala právní skutečnost zakládající nárok na tuto dávku, tento nárok zaniká. Jedná se např. u porodného o narození dítěte nebo převzetí dítěte do náhradní péče. U opakujících se dávek SSP nárok na dávku uplynutím času nezaniká, ale zaniká nárok na výplatu dávky nebo její části, a to po uplynutí lhůty tří měsíců ode dne, od kterého částka náleží. Do 30. září 2001 tato lhůta činila tři roky (kromě dávky sociálního příplatku, příspěvku na bydlení a jednorázových dávek), od 1. října 2001 do 30. června 2003 se jednalo o jednorázovou lhůtu jednotnou pro všechny dávky a od 1. července 2003 platí současná tři měsíční lhůta pro opakující se dávky. Cílem zkrácení doby platnosti nároku na výplatu dávek je zlepšení efektivity systému státní sociální podpory tím, že tato změna přispívá k tomu, aby rodiny s dětmi čerpaly dávky průběžně tak, aby mohly skutečně plnit svůj účel. Tyto lhůty neběží po dobu, po kterou nebyl stanoven opatrovník v případě osoby, která musí opatrovníka mít, nebo po dobu, po kterou běží řízení o dávku. [Tröster a kol., 2008]

3.5.8 Povinnosti příjemce dávek státní sociální podpory a osoby společně posuzované

Povinnosti příjemce dávek

Příjemci dávek státní sociální podpory musí plnit určité povinnosti, které stanoví systém státní sociální podpory. Těmito povinnostmi jsou:

- příjemce dávky je povinen písemně ohlásit plátcovi dávky změny ve skutečnostech rozhodných pro trvání nároku na určitou dávku, její výplatu nebo výši do osmi dnů od této změny. Pokud tuto lhůtu dodrží a dávka je přesto vyplacena i za období, za které již příjemci nenáleží nebo náleží v nižší výši, nejedná se ze strany příjemce o přeplatek na dávce,

- příjemce dávky je dále povinen osvědčit skutečnosti rozhodné pro nárok na dávku, její výplatu nebo výši, pokud je k tomu vyzván příslušným úřadem státní sociální podpory. Pokud orgán státní sociální podpory neurčí jinak, je lhůta opět osm dnů ode dne doručení výzvy. Pokud tak příjemce neučiní, může být dávka odejmuta, nepřiznána nebo výplata dávky zastavena. Na tento následek ale musí být příjemce ve výzvě prokazatelně upozorněn,
- oprávněná osoba nebo společně posuzovaná osoba je dále povinna podrobit se vyšetření zdravotního stavu nebo jinému odbornému vyšetření, pokud je dávka nebo její výše podmíněna nepříznivým zdravotním stavem a jsou-li k tomu vyzváni příslušným orgánem státní sociální podpory, a to ve lhůtě stanovené příslušným orgánem. Nesplněním výzvy může být dávka odejmuta nebo zastavena její výplata, je-li na to příjemce dávky ve výzvě upozorněn. [Tröster a kol., 2008]

Do 30. září 2001 ukládala právní úprava povinnosti týkající se prokazování potřebných skutečností nezbytných pro přiznání dávky státní sociální podpory a hlášení jejich změn pouze oprávněné osobě. Od 1. října 2001 se povinnosti vztahují i na společně posuzované osoby. [Tröster a kol., 2008]

Povinnosti osob společně posuzovaných

Osoba společně posuzovaná je povinna:

- osvědčit skutečnosti rozhodné pro nárok na dávku, její výplatu nebo výši,
- písemně ohlásit příslušnému Úřadu práce změny v těchto skutečnostech. [ÚZ, Sociální zabezpečení, 2015]

Osoba společně posuzovaná je povinna tyto povinnosti splnit na požádání oprávněné osoby. Pokud odmítne povinnosti splnit, vyzve ji příslušná pobočka Úřadu práce, aby tyto povinnosti splnila do osmi dnů ode dne vyzvání. Pokud oprávněná osoba nebo společně posuzovaná osoba nesplní některou z výše uvedených podmínek, může jí být uložena pokuta do 10 000 Kč. [ÚZ, Sociální zabezpečení, 2015]

3.5.9 Povinnosti státních orgánů a dalších osob

Státní orgány a další právnické a fyzické osoby jsou povinny na výzvu kompetentního orgánu státní sociální podpory nebo na požádání žadatele o dávku nebo osoby společně posuzované, sdělit bezplatně údaje rozhodné pro nárok na dávku státní sociální podpory, její výplatu nebo výši. Jestliže tyto osoby mohou sdělit požadovaná údaje jen tehdy, pokud byly pro sdělení těchto údajů zbaveny mlčenlivosti, má se za to, že jsou mlčenlivosti zbaveny, jestliže jim krajská pobočka Úřadu práce písemně sdělila, že osoba, které se tyto údaje týkají, dala písemný souhlas k tomu, aby tyto orgány nebo osoby požadované údaje sdělily. Ministerstvo práce a sociálních věcí je správcem informačního systému o dávkách státní sociální podpory a jejich výši, dále o žadatelích a uživatelích těchto dávek i osobách s nimi společně posuzovaných. Krajským pobočkám Úřadu práce poskytuje údaje z tohoto informačního systému pouze v rozsahu nezbytně nutném pro provádění státní sociální podpory. Orgány státní sociální podpory mohou zpracovávat údaje potřebné pro rozhodování o dávkách státní sociální podpory a jejich výplatu i včetně osobních údajů v elektronické podobě s možností dálkového přístupu, ale zároveň musí zajišťovat ochranu osobních údajů. Tyto orgány jsou povinni zajistit uložení všech dat z informačního systému a všech spisů a písemností u pravomocně ukončených správních řízení o dávkách státní sociální podpory po dobu patnácti kalendářních let počínajících následujícím rokem po kalendářním roce, ve kterém došlo k ukončení řízení nebo k poslednímu uložení údajů do informačního systému. Zaměstnanci jsou povinni zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, se kterými se setkali při vykonávání státní sociální podpory. To platí i po skončení pracovního vztahu. Státní orgány a ostatní právnické a fyzické osoby musí povinně poskytovat data ze svých informačních systémů, pokud se jedná o údaje nezbytné pro vedení informačního systému o dávkách státní sociální podpory Ministerstvu práce a sociálních věcí. Všechna data, která jsou vedena v informačním systému o dávkách státní sociální podpory, jsou také součástí Jednotného informačního systému práce a sociálních věcí. Ministerstvo práce a sociálních věcí poskytuje orgánům státní sociální podpory aplikační program automatizovaného zpracování dat, potřebný pro rozhodování o dávkách, jejich výplatu a kontrolu. [ÚZ, Sociální zabezpečení, 2015]

3.5.10 Kontrolní činnost

Ministerstvo práce a sociálních věcí a krajské pobočky Úřadu práce, které o dávce rozhodují i jí vyplácí, mají právo přezkoumávat správnost a úplnost podkladů, které byly předloženy fyzickými nebo právníckými osobami. Nekontrolují se pouze podklady, které byly předloženy dalšími státními orgány. Kontrolu provádějí zmocnění a oprávnění zaměstnanci úřadů práce a Ministerstva práce a sociálních věcí. Tito zaměstnanci mohou nahlížet do potřebných dokladů a podkladů, které musí zpřístupnit i banky, a to ve stejném rozsahu jako zaměstnavatel. Pokud neposkytnou požadované doklady, podklady nebo informace, může jim být uložena pokuta. Pokutu je možné uložit do jednoho roku ode dne, kdy se o porušení povinnosti dozvěděl Ministerstvo práce a sociálních věcí nebo úřad práce, případně v promlčecí lhůtě do pěti let ode dne, kdy k tomuto porušení došlo. Tyto pokuty jsou příjmem státního rozpočtu. [Tomeš a kol., 2009]

4 Vlastní práce

4.1 Přídavek na dítě

Jde o testovanou dávku nezaopatřeného dítěte, která je určena ke krytí nákladů, spojených s výchovou a výživou nezaopatřeného dítěte. Podmínkou vzniku nároku je, že rozhodný příjem rodiny je nižší než 2,4 násobek částky životního minima rodiny. Do rozhodného příjmu se započítává i rodičovský příspěvek a posuzuje se příjem rodiny za předchozí kalendářní rok. Jedná se o dlouhodobou opakující se dávku. Výše přídavku je v současné době stanovena absolutní částkou. Do nabytí účinnosti zákona č. 261/2007 Sb. o stabilizaci veřejných rozpočtů, kterým došlo i k úpravě zákona o státní sociální podpoře, byla výše přídavku stanovena algoritmem výpočtu. [Kahoun a kol., 2009, MPSV, on-line, 2015]

Přídavek na dítě je možné vyplácet maximálně do 26 let dítěte, pokud se dítě soustavně připravuje na budoucí povolání, není schopno studovat ani pracovat pro úraz či nemoc nebo není schopno vykonávat soustavnou výdělečnou činnost pro dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav. Pokud je dítě nezletilé, vyplácí se přídavek jeho zákonnému zástupci (nejčastěji rodiči). Po dosažení zletilosti je přídavek vyplácen přímo dítěti, pokud je stále splněna podmínka nezaopatřenosti dítěte, a to počínaje měsícem následujícím po měsíci, ve kterém dítě zletilosti dovršilo. Je-li dítě v plném přímém zaopatření ústavního zařízení pro péči o dítě nebo mládež (tj. zařízení, které poskytuje stravování, ubytování i ošacení), přídavek se vyplácí tomuto zařízení. [Kahoun a kol., 2009]

Při žádosti o dávku se kromě vyplněného formuláře předkládají i další doklady např. rodný list u dětí do 15 let, doklad o výši ročního příjmu všech společně posuzovaných osob, potvrzení o studiu u nezaopatřených dětí ve věku 15 až 26 let, potvrzení o zdravotním stavu v případě uvedení dlouhodobého nepříznivého stavu, potvrzení o neschopnosti soustavně se připravovat na budoucí povolání nebo vykonávat výdělečnou činnost pro nemoc či úraz a další. Potvrzení o příjmu jednotlivých členů rodiny za předcházející kalendářní rok je nutné předkládat každý rok do 30. září, jinak dojde k

zastavení výplaty dávky. Pokud potvrzení o příjmu není předloženo ani do konce října, dojde k zániku nároku na dávku a musí se o ni zažádat znovu. [Seemanová, 2010]

4.1.1 Změny ve stanovení výše přídavku na dítě od roku 2007 do současnosti

Do konce roku 2007 byla výše přídavku odstupňována nejen podle věku dítěte, ale také podle násobku životního minima. Jednalo se o výměru zvýšenou, základní nebo sníženou. Přídavek na dítě ve zvýšené výměře náležel tehdy, pokud rozhodný příjem v rozhodném období nepřevýšil 1,5 násobek životního minima rodiny. Na přídavek v základní výměře měli nárok ti, jejichž rozhodný příjem ve stanoveném období se pohyboval mezi 1,5 násobkem až 2,4 násobkem životního minima a ve snížené výměře náležel těm, jejichž rozhodný příjem byl vyšší než 2,4 násobek, ale nepřevýšil 4 násobek životního minima. Výše dávky byla stanovena jako násobek částky životního minima dítěte a příslušného koeficientu.

Tabulka 2: Výše částek přídavku na dítě v roce 2007

Věk nezaopatřeného dítěte v rodině	Zvýšená výměra do 1,5 násobku ŽM	Základní výměra do 2,4 násobku ŽM	Snížená výměra do 4 násobku ŽM
do 6 let	576 Kč	496 Kč	256 Kč
od 6 do 15 let	706 Kč	608 Kč	314 Kč
od 15 do 26 let	810 Kč	698 Kč	360 Kč

Zdroj: Řezníčková, Reformováno: Jaké budou nové přídavky na děti, on-line 2007, vlastní zpracování

Tabulka 3: Koeficienty pro stanovení výše přídatku na dítě v roce 2007

Výměra	Koeficient
ve zvýšené výměře	0,36
v základní výměře	0,31
ve snížené výměře	0,16

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování

Od ledna 2008 byl tento systém zjednodušen a výše dávek je odstupňovaná jen podle věku dítěte. Nárok na přídatku na dítě již nemá každá rodina s příjmem až do 4 násobku životního minima, ale už jen do výše 2,4 násobku životního minima. Tedy spousta rodin o nárok na přídatku zcela přišla.

Od 1. července 2009 se dočasně zvýšila hranice rozhodného příjmu na 2,5 násobek životního minima a zároveň došlo i k navýšení dávky o 50 Kč. Tyto podmínky měly platit až do konce roku 2010, ale v souvislosti s přijetím zákona o státním rozpočtu České republiky, byl zákon novelizován a došlo ke zkrácení jeho účinnosti o jeden rok. K 1. lednu 2010 se hranice opět snížila na současný 2,4 násobek životního minima a došlo i ke snížení dávky na původní výši.

Tabulka 4: Změny výše přídatku na dítě 2008 až 2016

Věk nezaopatřeného dítěte	1. 1. 2008 – 30. 6. 2009	1. 7. 2009 – 31. 12. 2009	od 1. 1. 2010 do současnosti
do 6 let	500 Kč	550 Kč	500 Kč
6 – 15 let	610 Kč	660 Kč	610 Kč
15 – 26 let	700 Kč	750 Kč	700 Kč
Násobek životního minima	2,4	2,5	2,4

Zdroj: Kučerová, Novela zákona sníží počet vyplacených přídavků na dítě, on-line 2009, vlastní zpracování

4.1.2 Příklad na přiznání nároku a určení výše přídavku na dítě v současnosti, při změně v období 1. 7. 2009 – 31. 12. 2009 a v roce 2007

Současnost

Pro názornost ukážeme na příkladu, jak se stanoví společně posuzované osoby, rozhodné období a rozhodný příjem v současné době.

Manželé Eva a Roman vychovávají dceru a syna. Rodina žije v Českém Brodě, kde jsou všichni hlášeni k trvalému pobytu. Dceři Lucii je 17 let a synovi Petrovi 9 let. Petr studuje základní školu. Lucie je na střední škole ekonomické v Praze a domů jezdí jen na víkendy. Roman pracuje jako automechanik a jeho průměrný měsíční čistý příjem činí 16 400 Kč. Eva je nezaměstnaná a podporu v nezaměstnanosti nepobírá. O přídavek na dítě požádala teprve v červnu 2015.

V tomto případě se za rodinu považují manželé i obě děti, jelikož všichni splňují podmínku trvalého pobytu na území České republiky. Nezáleží na tom, že dcera Lucie se zdržuje přes týden mimo domov, protože se soustavně připravuje na budoucí povolání.

Rozhodným obdobím u přídavku na dítě je kalendářní rok předcházející kalendářnímu roku, do kterého spadá počátek období od 1. října do 30. září následujícího kalendářního roku. V našem případě červen 2015 spadá do období 1. října 2014 až 30. září 2015. Počátek sledovaného období je v kalendářním roce 2014, takže rozhodným obdobím je kalendářní rok 2013.

Rozhodný příjem se stanoví jako měsíční průměr příjmů rodiny připadající na rozhodné období. Aby vznikl nárok na přídavek na dítě, musí být rozhodný příjem nižší než 2,4 násobek životního minima rodiny. V tomto případě tvoří rozhodný příjem rodiny pouze čistý příjem Romana, který je 16 400 Kč. Životní minimum první osoby v pořadí činí 3 140 Kč (tj. Roman), druhé osoby v pořadí 2 830 Kč (tj. Eva), dále životní minimum nezaopatřeného dítěte od 15 do 26 let je ve výši 2 450 Kč (představuje dceru Lucii) a životní minimum nezaopatřeného dítěte od 6 do 15 let představuje 2 140 Kč (tj. syn Petr).

Životní minimum rodiny tedy vypočteme: $3\,140 + 2\,830 + 2\,450 + 2\,140 = 10\,560$ Kč.

2,4 násobek životního minima rodiny stanovíme: $2,4 \times 10\,560 = 25\,344$ Kč.

Částka 25 344 Kč je jednoznačně vyšší než rozhodný příjem rodiny 16 400 Kč, tedy děti mají na přídavky nárok. A to Lucie ve výši 700 Kč a Petr ve výši 610 Kč.

Jelikož jsou obě děti ještě nezletilé, budou přídavky vypláceny osobě, která má děti v přímém zaopatření. V tomto případě si o dávku požádala Eva, proto budou dávky vypláceny jí. Pokud by došlo k tomu, že by se rodiče nedohodli na tom, kdo bude příjemcem dávky, rozhodla by o tom příslušná krajská pobočka Úřadu práce.

Nyní zjistíme na stejném příkladu, jak vysoké přídavky by dětem náležely v období 1. 7. 2009 – 31. 12. 2009 a nakonec v roce 2007, když vycházíme z aktuální výše životního minima a ze stejného čistého příjmu Romana, tj. 16 400 Kč.

Období 1. 7. 2009 – 31. 12. 2009

Životní minimum rodiny by se stanovilo stejně: $3\,140 + 2\,830 + 2\,450 + 2\,140 = 10\,560$ Kč.

Hranice rozhodného příjmu se zvýšila na 2,5 násobek životního minima, tedy: $2,5 \times 10\,560 = 26\,400$ Kč.

26 400 Kč je částka podstatně vyšší než rozhodný příjem rodiny 16 400 Kč. Děti by také měly na přídavky nárok. V uvedeném období byly jednotlivé odstupňované částky přídávků na děti vyšší o 50 Kč než v současné době, proto by Lucii náležela dávka ve výši 750 Kč a Petrovi ve výši 660 Kč.

Rok 2007

Životní minimum rodiny podle současných výší částek životního minima: 3 140 + 2 830 + 2 450 + 2 140 = 10 560 Kč.

Rozhodný příjem rodiny 16 400 Kč spadá do základní výměry přídavku na dítě, jelikož tento rozhodný příjem je vyšší než 1,5 násobek životního minima rodiny a zároveň je nižší než 2,4 násobek životního minima rodiny.

Výši částky přídavku na dítě stanovíme tak, že vynásobíme koeficient v základní výměře s částkou životního minima dítěte: $0,31 \times 2\,450 = 760$ Kč

$$0,31 \times 2\,140 = 663 \text{ Kč}$$

V roce 2007 za současných výších částek životního minima by dceři Lucii náležel přídavek ve výši 760 Kč a Petrovi by připadla částka 663 Kč.

Shrnutí příkladu

Pokud porovnáme výše přídávků na děti v uvedených obdobích, vycházíme-li ze stejných částek životního minima i rozhodného příjmu, nejvyšší dávku by děti získaly za podmínek roku 2007, a to dcera Lucie 760 Kč a syn Petr 663 Kč. V období 1. 7. 2009 – 31. 12. 2009 by jim byla přiznána dávka jen o málo nižší 750 Kč Lucii a 660 Kč pro Petra. V současné době mají nárok na částku mnohem nižší, tj. pro Lucii připadá 700 Kč a Petrovi 610 Kč. Což představuje u obou o 50 Kč měsíčně méně než v období od 1. 7. 2009 do 31. 12. 2009 a oproti roku 2007 Lucie získá přídavek dokonce o 60 Kč nižší a Petr v nižší částce o 53 Kč.

Z výše uvedeného porovnání vyplývá, že stát na vyplacených částkách přídatku na dítě od roku 2007 ušetřil nejen snížením výše dávek, ale také tím, že se zmenšil okruh oprávněných osob, jelikož nárok na tuto dávku už má jen rodina s příjmem do 2,4 násobku životního minima rodiny oproti původnímu až 4 násobku životního minima. I když v o dost snížené výši u varianty 2,4 až 4 násobku životního minima, přesto měla rodina alespoň nějakou podporu v rámci tohoto přídatku.

4.1.3 Vývoj přídatku na dítě v období 2007 až 2015

Tabulka 5: Výdaje na přídatk na dítě v letech 2007 až 2015 v mil. Kč

Dávka	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Přídatk na dítě	10 236	6 232	4 736	3 862	3 498	3 332	3 329	3 207	3 057

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování

Tabulka 6: Průměrný měsíční počet vyplacených dávek přídatku na dítě v letech 2007 až 2014 v tis.

Dávka	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Přídatk na dítě	1 677	893	635	531	486	464	464	445

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování

Stejně jako výše uvedený příklad potvrzují dedukci o snížení výdajů na přídatk na dítě i hodnoty z tabulek. Největší výdaje i nejvyšší počet vyplacených dávek byl v roce 2007, kdy byl ještě přídatk vyplácen podle původních pravidel, tedy přídatk mohl náležet ve třech výměrách a měla na něj nárok rodina s rozhodným příjmem až do 4 násobku životního minima. Výše přídatku byla odstupňována podle věku dítěte i podle násobku životního minima a stanovila se součinem životního minima dítěte a příslušného koeficientu. Výdaje na přídatk na dítě v roce 2007 představovaly hodnotu 10 236 mil. Kč

a průměrný měsíční počet vyplacených dávek byl 1 677 tis. Od té doby mají tyto výdaje i počet vyplacených dávek klesající tendenci. Největší meziroční pokles u obou údajů můžeme vidět mezi rokem 2007 a 2008, kdy výdaje klesly na 6 232 mil. Kč, tedy o 4 004 mil. Kč (tj. o 39,12 %) a počet vyplacených dávek klesl dokonce o 784 tis. (tedy o 46,75 %). Tento pokles byl zapříčiněn nabytím účinnosti zákona č. 261/2007 Sb. o stabilizaci veřejných rozpočtů, kterým došlo i k úpravě zákona o státní sociální podpoře a tedy ke změně podmínek nároku na dávku a zjednodušení stanovení její výše. Nově od roku 2008 měla nárok na přídavek na dítě jen rodina s rozhodným příjmem do 2,4 násobku, čímž se snížil okruh oprávněných osob a tedy i počet vyplacených dávek. Výše dávek je od té doby odstupňovaná jen podle věku dítěte a stanovena v absolutní výši.

4.2 Příspěvek na bydlení

Příspěvek na bydlení je určen rodinám nebo jednotlivcům s nízkými příjmy, kterým přispívá ke krytí nákladů na bydlení. Jedná se o testovanou dávku státní sociální podpory. Rozhodným obdobím je kalendářní čtvrtletí bezprostředně předcházející kalendářnímu čtvrtletí, na které se nárok na dávku prokazuje, případně uplatňuje. Rozhodování o nároku na příspěvek podléhá testování příjmů rodiny a nákladů na bydlení za rozhodné období. Do rozhodného příjmu je započítán i přídavek na dítě a rodičovský příspěvek a také příjmy všech společně posuzovaných osob. Za společně posuzované osoby jsou považovány všechny osoby, které jsou v bytě hlášeny k trvalému pobytu. Nevyžaduje se však podmínka, aby spolu trvale žily a uhrazovaly společně náklady na své potřeby. Náklady na bydlení tvoří u družstevních bytů a bytů vlastníků srovnatelné náklady, u nájemních bytů nájemné a náklady za plnění poskytované v souvislosti s užíváním bytu a stanoví se jako jejich průměr za předcházející kalendářní čtvrtletí. U všech bytů se započítávají také náklady za energie, vodné, stočné, odpady a vytápění. [MPSV, on-line, 2016]

Tabulka 7: Měsíční srovnatelné náklady u bytů vlastníků a družstevních bytů v roce 2016

Počet osob v rodině podle § 7 odst. 5 zákona	Kč
Jedna	1 923
Dvě	2 632
Tři	3 441
čtyři a více	4 150

Zdroj: MPSV

Náklady za pevná paliva se započítávají částkami za kalendářní měsíc uvedenými v tabulce.

Tabulka 8: Měsíční náklady za pevná paliva v roce 2016

Počet osob v rodině podle § 7 odst. 5 zákona	Kč
Jedna	706
Dvě	966
Tři	1 263
čtyři a více	1 561

Zdroj: MPSV

Náklady na bydlení mohou tvořit:

- uhrazené a doložené náklady na bydlení v případě, že rodina v bytě, na který je uplatňován nárok na dávku, v rozhodném období žila,
- 80 % příslušných normativních nákladů na bydlení, jestliže rodina v bytě v rozhodném období nebo po část rozhodného období nežila,
- náklady na bydlení uhrazené v původním bytě, pokud se společně posuzované osoby přestěhovaly do jiného bytu a byl jim poskytován příspěvek na bydlení v původním bytě. [MPSV, on-line, 2016]

Normativní náklady na bydlení se stanovují jako průměrné celkové náklady na bydlení podle velikosti obce a počtu členů domácnosti. Zahrnují nájemné nebo srovnatelné náklady a ceny služeb a energií a jsou propočítány na přiměřenou velikost bytů a průměrnou spotřebu služeb a energií pro daný počet osob, který v bytech trvale bydlí. [MPSV, online, 2016]

Tabulka 9: Normativní náklady na bydlení u bytů užívaných na základě nájemní smlouvy v roce 2016

Počet Osob v rodině	Normativní náklady na bydlení pro nájemní byty platné od 1. 1. 2016 do 31. 12. 2016 podle počtu obyvatel obce v Kč měsíčně				
	Praha	více než 100 000	50 000 - 99 999	10 000 - 49 999	Do 9 999
Jedna	7 731	6 146	5 858	4 996	4 811
Dvě	11 114	8 945	8 551	7 372	7 119
Tři	15 114	12 277	11 762	10 220	9 890
čtyři a více	18 947	15 526	14 905	13 046	12 648

Zdroj: MPSV

Tabulka 10: Normativní náklady na bydlení u bytů družstevních a bytů vlastníků v roce 2016

Počet Osob v rodině	Normativní náklady na bydlení pro družstevní byty a byty vlastníků platné od 1. 1. 2016 do 31. 12. 2016 v Kč měsíčně				
	Praha	více než 100 000	50 000 - 99 999	10 000 - 49 999	Do 9 999
Jedna	4 484	4 484	4 484	4 484	4 484
Dvě	6 703	6 703	6 703	6 703	6 703
Tři	9 316	9 316	9 316	9 316	9 316
čtyři a více	11 887	11 887	11 887	11 887	11 887

Zdroj: MPSV

Aby měl vlastník nebo nájemce bytu na příspěvek na bydlení nárok, musí jeho náklady na bydlení přesahovat částku součinu rozhodného příjmu rodiny a koeficientu 0,3 v případě mimopražských bytů, u bytů na území Prahy je velikost koeficientu 0,35 a zároveň součin rozhodného příjmu a zmíněných koeficientů není vyšší než částka stanovených normativních nákladů na bydlení. Výše příspěvku za kalendářní měsíc se stanoví jako rozdíl mezi normativními náklady na bydlení a rozhodným příjmem rodiny vynásobeným koeficientem 0,3 (nebo 0,35 u bytů na území Prahy). Jsou-li skutečné náklady na bydlení nižší než normativní, činí příspěvek na bydlení rozdíl mezi těmito náklady a rozhodným příjmem rodiny vynásobeným stanoveným koeficientem. [MPSV, on-line, 2016]

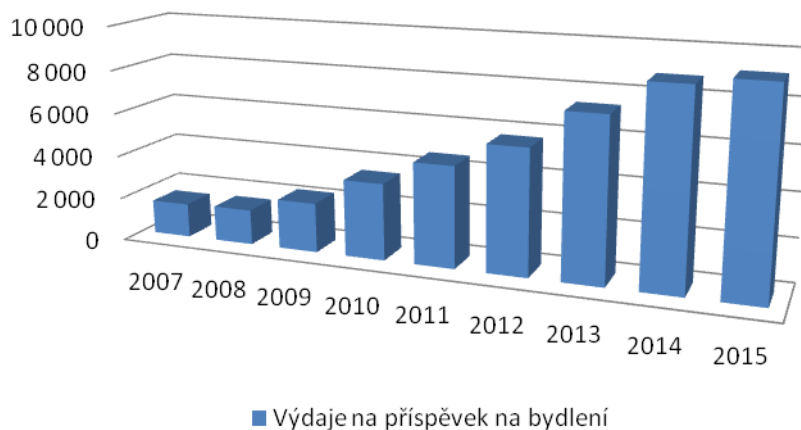
4.2.1 Změny týkající se příspěvku na bydlení od roku 2007 do současnosti

V souvislosti s nabytím účinnosti zákon č.110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, který již nezahrnoval nezbytné náklady na bydlení, došlo od 1. ledna 2007 k radikální změně v konstrukci příspěvku na bydlení. A to tak, že příspěvek na bydlení již nevycházel z životního minima, jak tomu bylo dříve, ale nově jsou rozhodující náklady na bydlení. Podmínky pro nárok na přiznání dávky vychází z toho, že náklady na bydlení společně posuzovaných osob musí být vyšší než jejich rozhodný příjem vynásobený koeficientem 0,3 (u mimopražských bytů) nebo 0,35 (u bytů umístěných na území Prahy) a zároveň tento součin nesmí přesáhnout částku normativních nákladů na bydlení. Výše příspěvku je pak stanovena jako rozdíl mezi normativními náklady a rozhodným příjmem rodiny vynásobeným daným koeficientem. Výše těchto koeficientů i podmínky pro přiznání nároku na tuto dávku jsou od roku 2007 stejné až do současnosti. Měnily se pouze částky normativních nákladů. Od 1. ledna 2012 byla omezena doba vyplácení tohoto příspěvku a to tak, že příspěvek na bydlení je možné vyplácet nejdéle 84 měsíců v deseti po sobě jdoucích letech. Toto omezení však neplatí pro seniory starší 70 let a zdravotně postižené osoby, které bydlí v bytech speciálně pro ně postavených nebo nějak upravených. [Zámečník, on-line, 2006, Redakce Investia.cz, on-line, 2012]

4.2.2 Vývoj příspěvku na bydlení v období 2007 až 2015

Graf 1: Výdaje na příspěvek na bydlení v letech 2007 až 2015 v mil. Kč

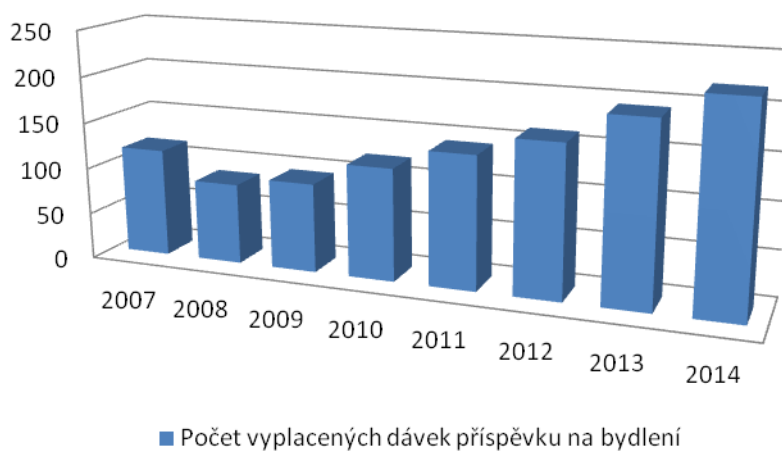
Graf 1: Výdaje na příspěvek na bydlení v letech 2007 až 2015 v mil. Kč

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování

Graf 2: Průměrný měsíční počet vyplacených dávek příspěvku na bydlení v letech 2007 až 2014 v tis.

Graf 2: Průměrný měsíční počet vyplacených dávek příspěvku na bydlení v letech 2007 až 2014 v tis.

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování

Jak je z grafu 1 patrné, výdaje na příspěvek na bydlení od roku 2007 neustále rostou, i když se podmínky potřebné pro přiznání nároku na dávku ani konstrukce stanovení výše této dávky za celé sledované období nijak nezměnila. Nejvyšší částka na příspěvek na bydlení byla vyplacena v loňském roce, a to 9 161 mil. To představovalo od roku 2014 navýšení o 317 mil. Kč, ale například od roku 2010 se jedná o zvýšení o 5 640 mil. Kč a od roku 2007 dokonce o 7 596 mil. Kč. Oproti roku 2009, kdy výše výdajů na příspěvek na bydlení činila 2 280 mil. Kč, byly tyto výdaje v roce 2015 více než čtyřnásobné. Jedním z důvodů růstu těchto výdajů je jistě deregulace nájemného. Dalším důvodem je možné zneužívání této dávky, jelikož do rozhodného příjmu jsou započítány jen příjmy osob, které jsou v bytě trvale hlášeny. Není však možné, aby úřady u všech žadatelů kontrolovaly, jestli v bytě nebydlí další osoba, která má trvalý pobyt jinde. Dále nemohou úřady zjistit, zda nájemce bytu skutečně platí tak vysoký nájem nebo jestli vůbec nájem platí, pokud mu ho pronajímatel potvrdí.

Stejný trend vývoje jako u výše výdajů na příspěvek na bydlení představuje i vývoj průměrných měsíčních počtů vyplacených dávek na tuto dávku, který znázorňuje graf 2. Výjimkou je jen pokles mezi lety 2007 a 2008 o 30 tis. V tomto roce muselo být tedy vyplaceno méně dávek, ale ve vyšších částkách, jelikož výše výdajů na tento příspěvek meziročně vzrostl o 54 mil. Kč.

4.3 Porodné

Porodné je poslední testovanou dávkou ze systému státní sociální podpory, která je určená rodině s nízkými příjmy a přispívá ke krytí nákladů související s narozením prvního nebo druhého dítěte. Jedná se o jednorázovou dávku a je stanoveno pevnou částkou, a to 13 000 Kč při narození prvního dítěte a 10 000 Kč při narození druhého dítěte. Na tuto dávku však v současné době nemá nárok každá matka, které se narodilo první nebo druhé živé dítě, ale musí být splněny určité podmínky. Jednou z nich je, že rozhodný příjem rodiny, který v kalendářním čtvrtletí bezprostředně předcházejícím kalendářnímu čtvrtletí, ve kterém se dítě narodilo, musí být menší než 2,7 násobek životního minima rodiny. Dále se musí jednat o její první či druhé dítě a musí být hlášena k trvalému pobytu na území ČR.

Nárok na porodné vzniká již dnem porodu, ale nárok na jeho výplatu vzniká až splněním těchto podmínek a podáním příslušné žádosti. Vyplácí se nejpozději do konce kalendářního měsíce následujícího po měsíci, kdy byla dávka přiznaná. Do rozhodného příjmu rodiny u porodného není započítáván přídavek na dítě ani rodičovský příspěvek. Pokud žena, která dítě porodila, splnila podmínky pro nárok na porodné, ale zemřela a dávka jí ani jiné osobě nebyla vyplacena, má na ni nárok otec dítěte. Pokud dítě převezme do jednoho roku do trvalé péče nahrazující péči rodičů jiná osoba, která splňuje podmínky pro přiznání porodného, má na něj nárok rovněž tato osoba. Rodina může získat porodné maximálně dvakrát, ať na vlastní narozené děti nebo děti převzaté do trvalé péče. [MPSV, on-line, 2016, Halířová, Melotíková 2015]

Tabulka 11: Hranice rozhodného příjmu pro nárok na porodné u úplné rodiny v Kč

Úplná rodina (oba rodiče)	Životní minimum rodiny	Hranice rozhodného příjmu v Kč měsíčně pro nárok na porodné (2,7násobek životního minima rodiny)
při narození/převzetí prvního dítěte	7 710	20 817
při narození/převzetí druhého dítěte (první dítě je mladší 6 let)	9 450	25 515

Zdroj: MPSV

4.3.1 Změny týkající se porodného od roku 2007 do současnosti

Porodné prošlo od roku 2007 hned několika změnami týkajícími se například okruhu oprávněných osob nebo jeho výše. V roce 2007 byla výše porodného stanovena jako 11,1 násobek životního minima dítěte a činila 17 760 Kč. V případě narození dvou či více dětí zároveň se jednalo o 16,6 násobek životního minima dětí tj. částka 53 120 Kč u dvojčat, 79 680 Kč v případě tří dětí atd. Od 1. ledna 2008 do konce roku 2010 se porodné stále vyplácelo bez ohledu na příjem rodiny, a to ve výši 13 000 Kč za každé živě narozené dítě.

Od ledna 2011 se porodné stalo dávkou testovanou a měly na něj nárok pouze rodiny, jejichž rozhodný příjem za rozhodné období (tj. předcházející kalendářní čtvrtletí) nepřesáhl 2,4 násobek životního minima rodiny. Porodné bylo také nově vypláceno pouze na první živě narozené dítě a jeho výše zůstala stejná, tedy 13 000 Kč. Pokud se jednalo o první porod a ženě se narodilo více dětí najednou, činilo porodné částku 19 500 Kč. V roce 2015 došlo ke zvýšení násobku životního minima rozhodného pro přiznání porodného. Nově měly nárok na tuto dávku rodiny s rozhodným příjmem do 2,7 násobku životního minima rodiny. Také se začalo porodné vyplácet i na druhé živě narozené dítě, a to ve výši 10 000 Kč. Tyto podmínky a výše porodného platí až do současnosti. [Gola, on-line, 2014, Hrušová, on-line, 2010]

4.3.2 Příklad na přiznání nároku a určení výše porodného v současnosti, v období 2011 - 2014, v období 2008 - 2010 a v roce 2007

Současnost

Pro názornost uvedeme příklad, jak se postupuje v určení nároku na porodné v současné době.

Devatenáctiletá Anna porodila své první dítě syna Lukáše dne 2. 1. 2016. Žije sama v Praze. Otec dítěte je neznámý. Rozhodný příjem Anny je 9 500 Kč. Z finančních důvodů bylo dítě umístěno do kojeneckého ústavu. Dne 1. 3. 2016 si Lukáše osvojila Gabriela, která je prozatím bezdětná, ale má manžela Davida. Jejich rozhodný příjem činí 27 400 Kč a žijí s manželem také v Praze.

Nejprve zjistíme, zda má nárok na porodné Anna. Rozhodný příjem Anny se stanovil jako měsíční průměr úhrnu příjmu za rozhodné období. Rozhodným obdobím u porodného je kalendářní čtvrtletí předcházející kalendářnímu čtvrtletí, ve kterém došlo k porodu živého dítěte. Syn Lukáš se narodil v lednu 2016, rozhodným obdobím bude tedy říjen až prosinec 2015. Jak bylo uvedeno výše, podle současných podmínek má na porodné nárok žena, která porodila své první nebo druhé dítě a rozhodný příjem rodiny není vyšší než 2,7 násobek životního minima rodiny. Také jako u ostatních dávek státní sociální podpory

musí mít trvalý pobyt v ČR. První podmínku Anna splňuje, protože se jedná o její první dítě. Podmínku trvalého pobytu taktéž splňuje. Životní minimum rodiny se stanoví jako součet životního minima Anny, které činí 3 140 Kč a životního minima jejího syna Lukáše, které je 1 740 Kč.

Životní minimum rodiny: $3\,140 + 1\,740 = 4\,880$ Kč

Maximální možný příjem, který umožňuje čerpat porodné: $4\,880 \times 2,7 = 13\,176$ Kč

Anna splňuje i poslední podmínku, jelikož rozhodný příjem 9 500 Kč je nižší než částka 13 176 Kč a má tedy nárok na porodné ve výši 13 000 Kč.

Nyní se podíváme na to, zda splňuje podmínky pro nárok na porodné i Gabriela. Jednou z podmínek je převzetí dítěte do trvalé péče do jednoho roku. Tuto podmínku Gabriela splňuje, jelikož Lukáš se narodil 2. 1. 2016 a byl osvojen 1. 3. 2016. Dále splňuje společně s manželem podmínku trvalého pobytu v ČR. Gabriela byla před osvojením Lukáše bezdětná, tedy je splněn i další požadavek, že se jedná o její první dítě. Poslední podmínkou je, že rozhodný příjem nepřesahuje životní minimum rodiny vynásobené koeficientem 2,7.

Životní minimum rodiny: $3\,140 + 2\,830 + 1\,740 = 7\,710$ Kč

Maximální možný příjem, který umožňuje čerpat porodné: $7\,710 \times 2,7 = 20\,817$ Kč

Rozhodný příjem ve výši 27 400 Kč převyšuje hranici rozhodného příjmu pro nárok na porodné, kterou je částka 20 817 Kč. Gabriela tedy nesplňuje poslední podmínku pro přiznání nároku na tuto dávku a nárok na porodné nemá.

Období 2011 až 2014

V období mezi lety 2011 až 2014 bylo rozhodující pro přiznání nároku, aby rozhodný příjem rodiny nepřesáhl 2,4 násobek životního minima rodiny. Také se porodné vyplácelo jen na první dítě. Ostatní podmínky byly stejné. Požadavek, aby se jednalo o

první dítě i ostatní podmínky, které se proti současnosti nezměnily, obě ženy splňují, jak už bylo uvedeno v příkladu na přiznání porodného za současných podmínek. Podívejme se tedy, zda by splnily i podmínku rozhodného příjmu, když bychom vycházeli ze současných výší životního minima.

Životní minimum rodiny v případě Anny: $3\,140 + 1\,740 = 4\,880$ Kč

Maximální možný příjem, který umožňuje čerpat porodné v případě Anny: $4\,880 \times 2,4 = 11\,712$ Kč

Annin rozhodný příjem činí 9 500 Kč a je menší než částka 11 712 Kč, která byla stanovená na základě nižšího koeficientu a měla by tedy nárok na porodné ve výši 13 000 Kč i za podmínek období 2011 - 2014, v případě že vycházíme ze současných částek životního minima.

Životní minimum rodiny v případě Gabriely: $3\,140 + 2\,830 + 1\,740 = 7\,710$ Kč

Maximální možný příjem, který umožňuje čerpat porodné v případě Gabriely: $7\,710 \times 2,4 = 18\,504$ Kč

Rodina Gabriely by opět nesplnila podmínku hranice rozhodného příjmu rodiny, jelikož jejich rozhodný příjem 27 400 Kč ještě více převyšuje částku 18 504 Kč, která představuje horní hranici příjmu, do které je možné porodné za takto stanovených podmínek čerpat. Na porodné by ani v tomto období neměla nárok.

Období 2008 - 2010

Od 1. ledna 2008 do 31. prosince 2010 se porodné vyplácelo bez ohledu na příjem rodiny, a to ve výši 13 000 Kč za každé živě narozené dítě. Jelikož Anna i Gabriela všechny ostatní podmínky splňují, dostaly by porodné v této výši, pokud by si o něj zažádaly.

Rok 2007

V roce 2007 byla výše porodného stanovena jako 11,1 násobek životního minima dítěte. V případě narození dvou či více dětí zároveň se jednalo o 16,6 násobek životního minima dětí. Výše porodného v roce 2007 činila 17 760 Kč, jelikož vycházela z tehdejších částek životního minima, tj. 1 600 Kč v případě dítěte do 6 let. Podívejme se nyní, jaká výše by ženám z příkladu za stejných podmínek náležela dnes, když bychom vycházely ze současných částek životního minima.

Stanovení výše porodného za podmínek roku 2007 při současné výši životního minima dítěte: $1\,740 \times 11,1 = 19\,314$ Kč

Pokud by od roku 2007 nedošlo ke změnám ve stanovení nároku a výše porodného, náleželo by dnes oběma ženám porodné ve výši 19 314 Kč.

Shrnutí příkladu

Tabulka 12: Porovnání výše porodného od roku 2007

	2007	2008 - 2010	2011 - 2014	2015 až současnost
Anna	19 314	13 000	13 000	13 000
Gabriela	19 314	13 000	0	0

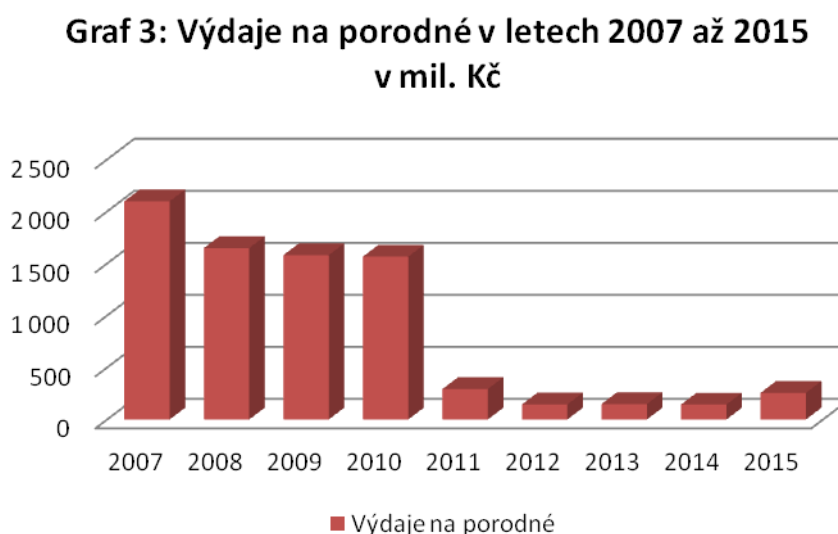
Zdroj: Vlastní zpracování

Jak je z tabulky 12 patrné nejvyšší porodné by Anna i Gabriela získaly za podmínek roku 2007 a to 19 314 Kč pro obě. To představuje částku o 6 314 Kč vyšší než v ostatních zkoumaných letech. V období 2008 až 2010 by ještě porodné také náleželo oběma ženám, ale už jen v pevné částce 13 000 Kč. Ve zbylých zkoumaných obdobích už by porodné ve výši 13 000 Kč náleželo jen Anně i přes to, že dítě odložila do kojeneckého ústavu. Gabriela, která si Lukáše převzala do trvalé péče, a tedy by měla mít z morálního hlediska na porodné větší právo než Anna, na něj nemá nárok z důvodu nesplnění podmínky maximální hranice rozhodného příjmu. V této oblasti by měla určitě nastat změna a na porodné by měla mít nárok jen osoba, která o dítě skutečně pečuje. Ženě, která dítě odloží,

by dle mého názoru nemělo porodné náležet. Na základě výsledků příkladu lze také předpokládat klesající výdaje na porodné v letech 2007 až 2014.

4.3.3 Vývoj porodného v období 2007 až 2015

Graf 3: Výdaje na porodné v letech 2007 až 2015 v mil. Kč

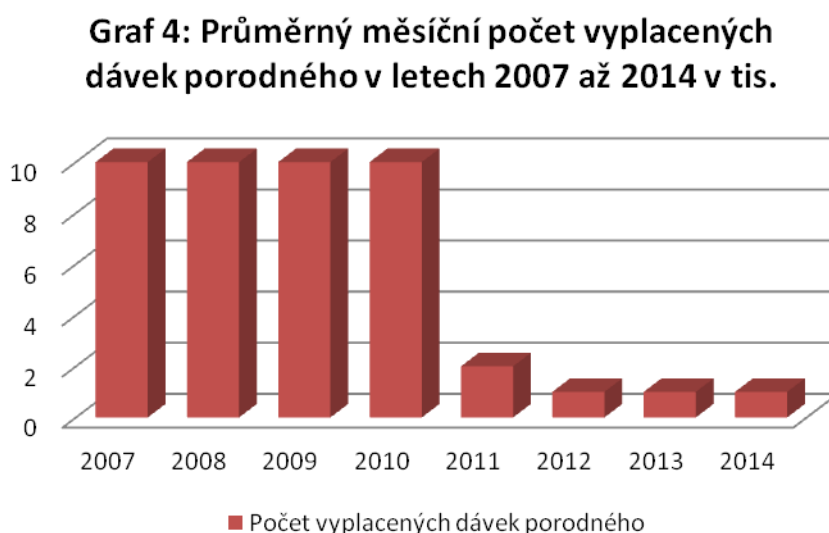

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování

Na grafu 3 je zřejmé, že změny v jednotlivých obdobích uvedených výše výrazně ovlivnily celkové výdaje na porodné v jednotlivých letech. Pokles výdajů mezi rokem 2007 a 2008, který činil 450 mil. Kč (tj. 21,46 %), byl zapříčiněn nabytím účinnosti zákona č. 261/2007 Sb. o stabilizaci veřejných rozpočtů, kdy došlo od 1. ledna 2008 ke snížení porodného z původní výše 17 760 Kč na pevných 13 000 Kč pro každé živě narozené dítě. Cílem stanovení absolutní částky a odstraněním vazby výše porodného na životní minimum bylo zabránění automatické valorizace porodného a tím i zamezení neustálému zvyšování výdajů na tuto dávku. Jak můžeme pozorovat z grafu, tento cíl se povedl splnit, jelikož výdaje od roku 2007 až do roku 2014 neustále klesaly. K největšímu snížení výdajů došlo meziročně v roce 2011, a to o 1 273 mil. Kč (neboli o 81,34 %), kdy v roce 2010 byly výdaje na porodné ve výši 1 565 mil. Kč a v roce 2011 činily už jen 292 mil. Kč. K tomuto výraznému snížení došlo hned ze dvou důvodů. Za prvé od ledna 2011

měly nově nárok na porodné pouze rodiny, jejichž rozhodný příjem za rozhodné období nepřesáhl 2,4 násobek životního minima rodiny a stalo se tedy dávkou testovanou. Za druhé se porodné začalo vyplácet jen na první živě narozené dítě. Jeho výše zůstala stejná. V roce 2015 došlo k dalším změnám týkajících se této dávky a to ke zvýšení násobku životního minima rozhodného pro přiznání porodného na 2,7 a porodné se začalo vyplácet i na druhé živě narozené dítě, a to ve výši 10 000 Kč. To se projevilo zvýšením výdajů z původních 143 mil. Kč z roku 2014 na 256 mil. Kč v roce 2015. Jednalo se o nárůst o 113 mil. Kč (tj. o 79,02 %)

Graf 4: Průměrný měsíční počet vyplacených dávek porodného v letech 2007 až 2014 v tis.

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování

Přesto, že výdaje mezi rokem 2007 a 2008 klesly, jak vidíme na grafu 4, počet vyplacených dávek se od roku 2007 do roku 2010 příliš neměnil. Je to z toho důvodu, že se změnila jen výše porodného, ale okruh oprávněných osob se v tomto období neměnil. Ke změnám týkající se okruhu oprávněných osob došlo až s účinností od roku 2011, od kdy se porodné vyplácelo v závislosti na výši příjmu a jen na první živě narozené dítě, jak je již popsáno výše. Tím došlo k poklesu průměrného počtu vyplacených dávek o 8 tis. (tj. o 80 %) oproti roku 2010. I když v době psaní práce není ještě zveřejněn počet vyplacených dávek v roce 2015, lze předpokládat, že došlo k jeho zvýšení vzhledem ke změnám

platných od roku 2015. Jedná se o zvýšení násobku životního minima pro stanovení hranice rozhodného příjmu, čímž došlo k rozšíření okruhu oprávněných osob. Dále skutečnost výplaty dávky i na druhé živě narozené dítě.

4.4 Rodičovský příspěvek

Na rodičovský příspěvek má nárok rodič dítěte, který po celý kalendářní měsíc osobně celodenně a řádně pečuje o nejmladší dítě v rodině. Rodičovský příspěvek je možné pobírat do vyčerpání částky 220 000 Kč, nejdéle však do 4 let nejmladšího dítěte. Pokud se rodiči narodí další dítě, nárok na příspěvek na starší dítě zaniká a pokud celková částka 220 000 Kč na první dítě nebyla ještě zcela vyčerpána, zbylá část rodičovského příspěvku se již rodiči nevyplácí. Tuto změnu je nutné ohlásit příslušnému úřadu. Jestliže měl rodič nárok na peněžitou pomoc v mateřství, čerpá nejprve tuto dávku, a to zhruba do 6. měsíce. Poté začne pobírat rodičovský příspěvek, který na peněžitou pomoc v mateřství navazuje. V případě, že rodiči nevznikne nárok na peněžitou pomoc v mateřství, pobírá rodičovský příspěvek již od narození dítěte. Jedná se o dávku netestovanou, takže příjem rodiny není sledován. Při pobírání příspěvku je možné provádět výdělečnou činnost, ale musí být splněna podmínka osobní celodenní péče, která bude více rozvedena dále. Není sledován ani nárok na podporu v nezaměstnanosti nebo při rekvalifikaci. Pro stanovení výše rodičovského příspěvku je rozhodující výše denního vyměřovacího základu pro stanovení peněžité pomoci v mateřství, případně nemocenské v souvislosti s porodem dítěte nebo jeho převzetím do péče podle zákona o nemocenském pojištění. Pokud alespoň jednomu z rodičů lze stanovit k datu narození dítěte 70 % 30 násobku denního vyměřovacího základu, může si volit výši a tím i délku pobírání rodičovského příspěvku. Lze-li denní vyměřovací základ stanovit u obou rodičů, vychází se z vyššího základu, aniž by rodič s vyšším vyměřovacím základem o rodičovský příspěvek žádal nebo ho pobíral. Do vyměřovacího základu se počítá souhrn hrubých příjmů za posledních 12 kalendářních měsíců, ze kterých zaměstnanec nebo osoba samostatně výdělečně činná odváděl nemocenské pojištění. Denní vyměřovací základ se stanoví jako podíl vyměřovacího základu a počtu dní v daném období. Pokud 70 % 30 násobku denního vyměřovacího základu je nižší nebo rovno částce 7 600 Kč, rodičovský příspěvek může činit maximálně

tuto částku. Jestliže 70% 30 násobku DVZ převyšuje částku 7 600 Kč, je výše rodičovského příspěvku omezena touto částkou, maximálně však může činit částku 11 500 Kč měsíčně. Toto omezení má zamezit případům, kdy by rodiče od státu dostávaly více peněz, než dříve vydělávali v zaměstnání. Volit výši rodičovského příspěvku do částky 7 600 Kč může také rodič, pokud ke dni narození nejmladšího dítěte nelze stanovit denní vyměřovací základ z toho důvodu, že během pobírání rodičovského příspěvku na dříve narozené dítě uplynula podpůrná doba pro nárok na peněžitou pomoc v mateřství a nárok na rodičovský příspěvek na nejmladší dítě vzniká bezprostředně po nároku na rodičovský příspěvek náležející na starší dítě v rodině. Volbu výše rodičovského příspěvku může provést jen rodič, který uplatnil na rodičovský příspěvek nárok a je možné ji měnit jedenkrát za tři měsíce. Volbu lze měnit i v případě, že došlo ke změně oprávněné osoby. Jestliže nelze denní vyměřovací základ stanovit ani jednomu z rodičů, nemůže si výši rodičovského příspěvku volit, ale náleží mu příspěvek v pevných měsíčních částkách 7 600 Kč do konce 9. měsíce věku dítěte a poté v částkách 3 800 Kč až do 4 let věku dítěte. Dojde-li v rodině ke změně osob, které jsou posuzovány jako rodiče a tím i ke změně (případně vzniku) výše denního vyměřovacího základu, je od následujícího kalendářního měsíce stanoven rodičovský příspěvek podle nově splněných podmínek. [MPSV, on-line, 2016]

Podmínkou pro nárok na rodičovský příspěvek je stejně jako u ostatních dávek státní sociální podpory trvalý pobyt na území České republiky. Ten musí splňovat jak oprávněná osoba, tak i dítě. Další podmínkou jak už bylo zmíněno výše je osobní celodenní péče o dítě. Tato podmínka se považuje za splněnou „i v případech, kdy:

- *dítě mladší 2 let navštěvuje jesle nebo jiné obdobné zařízení v rozsahu nepřevyšujícím 46 hodin v kalendářním měsíci,*
- *dítě pravidelně navštěvuje léčebně rehabilitační zařízení nebo mateřskou školu nebo její třídu zřízenou pro zdravotně postižené děti či jesle se zaměřením na vady zraku, sluchu, řeči a na děti tělesně postižené a mentálně retardované v rozsahu nepřevyšujícím 4 hodiny denně,*
- *zdravotně postižené dítě pravidelně navštěvuje předškolní zařízení v rozsahu nepřevyšujícím 6 hodin denně,*

- *dítě navštěvuje předškolní zařízení v rozsahu nepřevyšujícím 4 hodiny denně, pokud jeho oba rodiče nebo osamělý rodič jsou osobami závislými na pomoci jiné osoby ve stupni III a IV,*
- *rodič zajistí péči o dítě jinou zletilou osobou v době, kdy je výdělečně činný nebo studuje."* [MPSV, on-line, 2016]

„Podmínka osobní celodenní péče se považuje za splněnou a rodičovský příspěvek náleží i v kalendářním měsíci, v němž:

- *dítě se narodilo,*
- *rodič měl po část měsíce z dávek nemocenského pojištění nárok na peněžitou pomoc v mateřství nebo nemocenské poskytované v souvislosti s porodem,*
- *osoba dítě převzala do péče nahrazující péči rodičů na základě rozhodnutí příslušného orgánu,*
- *dítě dovršilo věk 4 let, do kterého náleží rodičovský příspěvek,*
- *dítě nebo rodič zemřeli,*
- *rodič převzal do péče vlastní dítě, které předtím bylo na základě rozhodnutí příslušného orgánu svěřeno do péče jiné osoby nebo bylo umístěno v ústavu nebo bylo více než 3 kalendářní měsíce v péči zdravotnického zařízení."*
[MPSV, on-line, 2016]

4.4.1 Změny týkající se rodičovského příspěvku od roku 2007 do současnosti

V roce 2007 došlo ke změně způsobu stanovení výše rodičovského příspěvku v souvislosti s nabytím účinnosti zákon č.110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, který již nezahrnoval nezbytné náklady na bydlení. Do té doby výše rodičovského příspěvku vycházela právě z životního minima. Od ledna 2007 byla výše rodičovského příspěvku stanovena ve výši částky odpovídající 40 % průměrné měsíční mzdy v nepodnikatelské sféře za kalendářní rok, který o 2 roky předchází kalendářnímu roku, ve kterém je rodičovský příspěvek vyplácen. V roce 2007 se tedy vycházelo z průměrné měsíční mzdy roku 2005 a výše rodičovského příspěvku od 1. ledna do 31. prosince 2007 činila 7 582 Kč. To znamenalo zvýšení na více než dvojnásobek oproti roku 2006. Jak už

bylo zmíněno v práci výše 1. ledna 2008 nabyt účinnosti zákon 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, který změnil i zákon 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů. Jednou z těchto podstatných změn bylo zavedení takzvaného „třírychlostního“ rodičovského příspěvku od ledna 2008. Jednalo se o tři typy rodičovského příspěvku. Prvním typem byl zvýšený rodičovský příspěvek, který se vyplácel ve výši 11 400 Kč do dvou let věku dítěte. Mohl o něj požádat pouze rodič, který měl nárok na peněžitou pomoc v mateřství ve výši alespoň 380 Kč za kalendářní den. O tento typ příspěvku se žádalo nejpozději v kalendářním měsíci následujícím po měsíci, ve kterém dítě dosáhlo 22 týdnů života. V případě narození více dětí současně se jednalo o měsíc následující po měsíci, ve kterém dosáhly věku 31 týdnů života. Základní příspěvek byl další typ rodičovského příspěvku, o který si mohl rodič zažádat, měl-li nárok na peněžitou pomoc v mateřství a který se vyplácel do věku 3 let dítěte, a to ve výši 7 600 Kč. Bylo nutné o něj zažádat nejpozději v kalendářním měsíci, v němž dítě dosáhlo 21. měsíce věku, jinak mu náležel příspěvek snížený. Snížený příspěvek je poslední variantou rodičovského příspěvku. Příjemce ho mohl obdržet po ukončení peněžité pomoci v mateřství nebo hned od narození dítěte, pokud na peněžitou pomoc v mateřství neměl nárok. Vyplácel se prvních 21 měsíců ve výši 7 600 Kč a následně ve výši 3 800 Kč do 4 let věku dítěte. Po zvolení doby a výše čerpání příspěvku v uvedených obdobích již nebylo možné rozhodnutí změnit. V případě zdravotně postižených dětí byl nárok na základní rodičovský příspěvek ve výši 7 600 Kč až do 7 let věku dítěte. Nárok na rodičovský příspěvek se začal přiznávat vždy na nejmladší dítě v rodině. Podmínkou nároku bylo také, že dítě mladší tří let mohlo navštěvovat mateřskou školu nebo jesle maximálně pět kalendářních dnů v měsíci. Pro dítě starší tří let platila možnost navštěvovat tyto zařízení také nejvýše pět kalendářních dnů v měsíci nebo maximálně čtyři hodiny denně. U zdravotně postiženého dítěte nebo dítěte zdravotně postiženého rodiče bylo možné navštěvovat jesle, mateřskou školu či léčebně - rehabilitační zařízení nejvýše 4 hodiny denně. Pokud rodič pobíral dávku již před začátkem roku 2008, musel o její výplatu zažádat znovu. V roce 2009 došlo k prodloužení doby, do které je možné požádat o rychlou variantu čerpání rodičovského příspěvku. O příspěvek ve výši 11 400 Kč do dvou let věku dítěte si mohl nově rodič požádat nejpozději ve druhém kalendářním měsíci následujícím po měsíci, v němž dítě dosáhlo 22 týdnů života nebo ve kterém současně narozené děti dosáhly věku 31 týdnů života. Dále byla přidána možnost nižší výměry

rodičovského příspěvku ve výši 3 000 Kč, která byla určena rodiči dlouhodobě zdravotně postiženého dítěte od sedmi do deseti let věku, pokud nepobíral příspěvek na péči. Od 1. ledna 2010 došlo k dalšímu zvýšení věkové hranice u zdravotně postižených dětí, na něž mohl rodič čerpat rodičovský příspěvek. Dávku ve výši 3 000 Kč bylo možné nově pobírat od 7 do 15 let věku zdravotně postiženého dítěte. Podmínkou je opět skutečnost, že mu nenáležel příspěvek na péči. [Křížková a kol., 2008, Kofroň, on-line, 2010, ÚP Blansko, on-line, 2010]

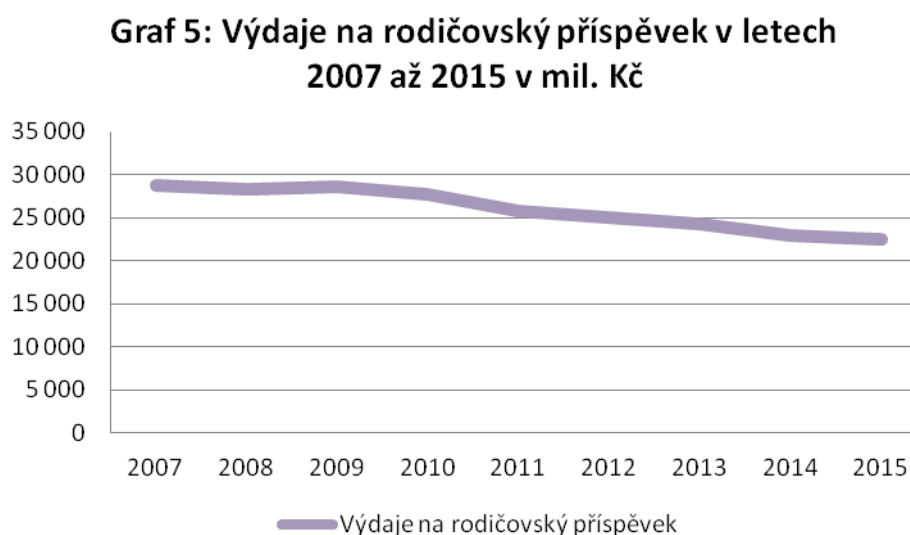
S platností od 1. ledna 2011 nastaly změny týkající se dvou variant možnosti čerpání rodičovského příspěvku. Došlo ke změně termínu volby tříleté varianty čerpání a to, z původního 21. měsíce věku dítěte na 9. měsíc. Tím došlo ke zkrácení doby, po kterou se vyplácí příspěvek v základní výměře 7 600 Kč u čtyřleté varianty a celková částka vyplácená u snížené varianty se tedy podstatně snížila, jelikož se po více měsících vyplácel příspěvek jen ve výši 3 800 Kč. Rodič, který k 1. lednu 2011 neprovedl volbu a měl dítě starší 10 měsíců a mladší 23 měsíců věku, mohl volbu tříleté varianty čerpání rodičovského příspěvku provést ještě do konce února 2011. V případě rodiče dítěte, které dosáhlo v lednu 2011 devíti měsíců a volbu tříleté varianty čerpání rodičovského příspěvku dosud neprovedl, mohl ji provést do konce ledna 2011. [MPSV, on-line, 2010]

Novelou zákona o státní sociální podpoře došlo s platností od 1. ledna 2012 k dalším změnám týkajících se rodičovského příspěvku. Tyto změny poskytly rodičům větší volnost při jeho čerpání a rozhodování o jeho délce a výši. Od tohoto roku je možné pružně volit délku pobírání příspěvku a tím i jeho výši podle potřeby. Celková výše rodičovského příspěvku byla nastavena na částku 220 000 Kč. Volbu je možné měnit jednou za tři měsíce. Výše příspěvku byla stejně jako dnes limitována výší peněžité pomoci v mateřství. Nově bylo možné v případě, že rodiči nevznikl nárok na peněžitou pomoc v mateřství, zvolit výši rodičovského příspěvku podle denního vyměřovacího základu druhého rodiče, jestliže on tuto podmínku splnil. Pokud lze alespoň jednomu z rodičů stanovit k datu narození nejmladšího dítěte v rodině 70 % 30 násobku denního vyměřovacího základu v částce převyšující 7 600 Kč, může volit výši rodičovského příspěvku až do výše 11 500 Kč. Pokud je částka 70 % 30 násobku denního vyměřovacího základu nižší nebo rovna 7 600 Kč, může rodič volit výši příspěvku do částky 7 600 Kč měsíčně. Jestliže nelze

stanovit k datu narození nejmladšího dítěte v rodině denní vyměřovací základ ani jednomu z rodičů, náleží rodičovský příspěvek ve výši 7 600 Kč měsíčně do devátého měsíce věku nejmladšího dítěte a od desátého měsíce ve výši 3 800 Kč do 4 let věku dítěte. Děti se zdravotním postižením jsou od jednoho roku věku zabezpečeny jen jednou dávkou, a to rodičovským příspěvkem nebo příspěvkem na péči. Další změnou, která platí do dnes, bylo zrušení omezení doby docházky do předškolních zařízení u dětí starších dvou let. U dětí mladších než dva roky byla zavedená povolená doba navštěvování těchto zařízení maximálně 46 hodin měsíčně, aby rodič o dávku nepřišel. Jestliže rodiči vznikl nárok na rodičovský příspěvek před začátkem roku 2012 mohl si zvolit, jestli bude příspěvek čerpat podle úpravy do 31.12.2011 nebo podle úpravy roku 2012. Podrobné informace týkající se rodičovského příspěvku, které platí v současné době, byly již popsány výše. [Sociální reforma, on-line, 2011]

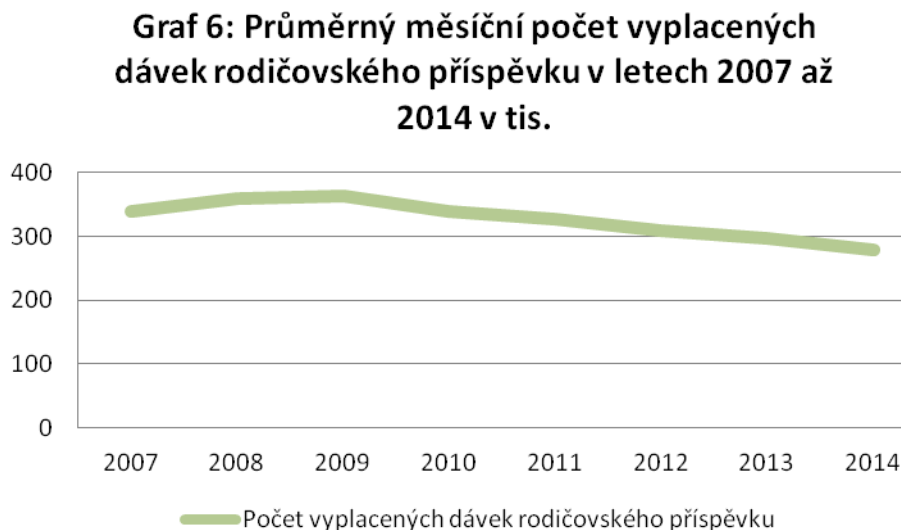
4.4.2 Vývoj rodičovského příspěvku v období 2007 až 2015

Graf 5: Výdaje na rodičovský příspěvek v letech 2007 až 2015 v mil. Kč

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování

Graf 6: Průměrný měsíční počet vyplacených dávek rodičovského příspěvku v letech 2007 až 2014 v tis.

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování

Od roku 2007 představuje rodičovský příspěvek nejvyšší výdaj státní sociální podpory. Zatímco výdaje na rodičovský příspěvek v roce 2008 proti roku 2007 klesly o 396 mil. Kč, průměrný počet vyplacených dávek naopak vzrostl o 19 tis. V roce 2008 nabyl účinnosti zákon 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů a došlo k zavedení tzv. „třírychlostního“ rodičovského příspěvku. To způsobilo úpravu výše rodičovského příspěvku, což mělo vliv na pokles výdajů, ale na počet vyplacených dávek ne. Od roku 2009 klesaly jak výdaje na rodičovský příspěvek, tak i průměrné měsíční počty dávek. V roce 2009 činily výdaje na rodičovský příspěvek 28 586 mil. Kč a do roku 2015 postupně klesly na 22 480 mil. Kč, což představuje pokles o 6 106 mil. Kč za šest let. Od roku 2012 je rodičovský příspěvek vyplácen stále stejnou celkovou částkou 220 000 Kč, proto pokles výdajů na tuto dávku může být vysvětlen poklesem porodnosti v tomto období. Na to poukazuje i skutečnost, že je u počtu vyplacených dávek zaznamenán mezi roky 2009 až 2014 celkový pokles o 85 tisíc, a to z 364 tis. na 279 tis.

4.5 Pohřebné

Poslední netestovanou dávkou státní sociální podpory je pohřebné. Jedná se o jednorázovou dávku, kterou se přispívá na náklady spojené s vypravením pohřbu. Je stanoveno pevnou částkou ve výši 5 000 Kč a náleží osobě, která vypravila pohřeb nezaopatřenému dítěti, nebo osobě, která byla rodičem nezaopatřeného dítěte. Podmínkou je, že zemřelá osoba měla ke dni úmrtí trvalý pobyt na území České republiky. Tato podmínka neplatí pro mrtvě narozené dítě. [MPSV, on-line, 2015]

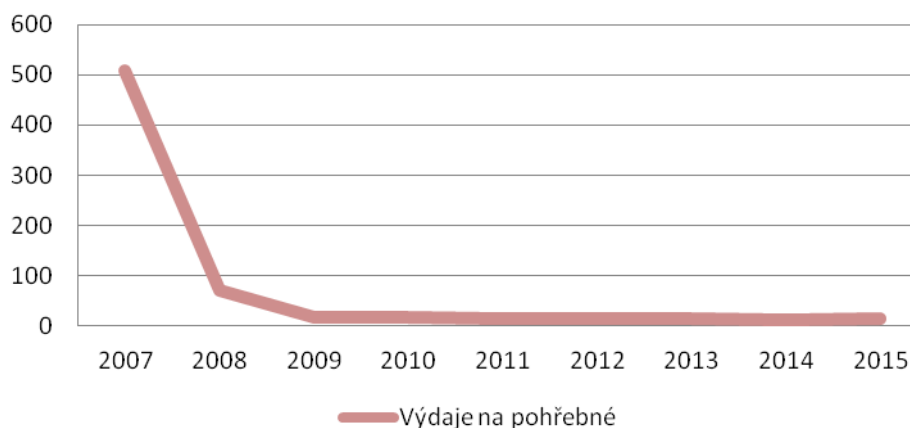
4.5.1 Změny týkající se pohřebného od roku 2007 do současnosti

U pohřebného v tomto období nastala změna pouze v roce 2008 v souvislosti s přijetím zákona o stabilizaci veřejných rozpočtů. A to taková, že byl omezen okruh příjemců, jelikož od 1. ledna 2008 je nárok na pohřebné omezen pouze na případy, kdy je pohřeb vypraven nezaopatřenému dítěti nebo rodiči nezaopatřeného dítěte. V roce 2007 pohřebné náleželo osobě, která vypravila pohřeb, pokud zemřelá osoba měla ke dni úmrtí trvalý pobyt na území České republiky nebo se pohřeb konal na území ČR. Podmínka, že zemřelá osoba měla ke dni úmrtí trvalý pobyt na území ČR, zůstala stejná. Také výše pohřebného je stále v pevné výši 5 000 Kč a je vypláceno jednorázově. [Kepková, on-line, 2007]

4.5.2 Vývoj pohřebného v období 2007 až 2015

Graf 7: Výdaje na pohřebné v letech 2007 až 2015 v mil. Kč

Graf 7: Výdaje na pohřebné v letech 2007 až 2015 v mil. Kč

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování

Tabulka 13: Průměrný měsíční počet vyplacených dávek pohřebného v letech 2007 až 2014 v tis.

Dávka	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Pohřebné	9	1	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování

Z grafu 7, který ukazuje vývoj výdajů na pohřebné v letech 2007 až 2015 i z tabulky 13 zachycující průměrné počty vyplacených dávek na pohřebné je patrné, že změna okruhu osob, které měly na pohřebné nárok a která byla platná od 1. ledna 2008, se pochopitelně ve výdajích i počtu vyplacených dávek na pohřebné významně projevila. A to tak, že výdaje v roce 2008 klesly o 438 mil. Kč (tj. o 86,05 %), jelikož v roce 2007 činily 509 mil. Kč a v roce 2008 už jen 71 mil. Kč. V roce 2009 byl zaznamenán ještě další meziroční pokles, ale už jen ve výši 54 mil. Kč. Od tohoto roku se tyto výdaje stabilizovaly a pohybovaly se v rozmezí 13 až 17 mil. Kč, což představuje oproti ostatním dávkám státní sociální podpory zanedbatelnou část celkových výdajů státní sociální podpory. Obdobný vývoj představují i průměrné počty vyplacených dávek, jak můžeme vidět v tabulce 13.

4.6 Struktura výdajů na dávky státní sociální podpory v roce 2015

Výše byl popsán vývoj jednotlivých dávek státní sociální podpory v letech 2007 až 2015, nyní pro zajímavost uvedeme podíl výdajů těchto jednotlivých dávek na celkových výdajích státní sociální podpory v roce 2015.

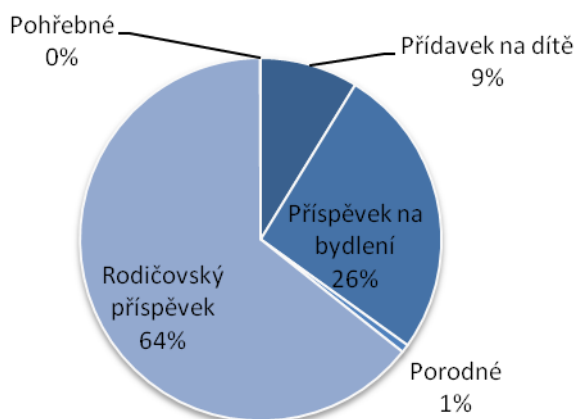
Tabulka 14: Výdaje na dávky státní sociální podpory v roce 2015 v mil. Kč

Dávka	Výdaje
Přídavek na dítě	3057
Příspěvek na bydlení	9161
Porodné	256
Rodičovský příspěvek	22480
Pohřebné	14
Celkem	34968

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování

Graf 8: Podíl jednotlivých dávek SSP na celkových výdajích v roce 2015

Graf 8: Podíl jednotlivých dávek SSP na celkových výdajích SSP v roce 2015

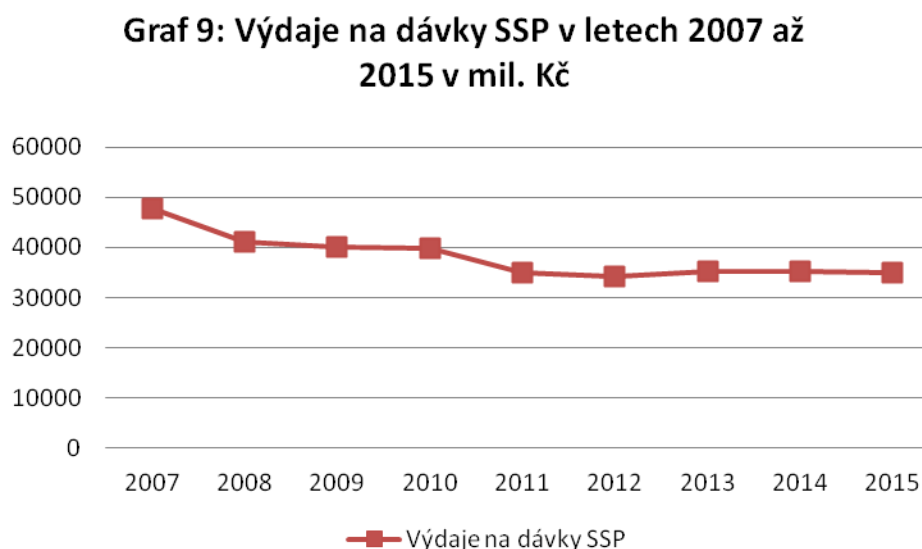

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování

V roce 2015 měl jednoznačně největší podíl na celkových výdajích státní sociální podpory rodičovský příspěvek, který tvořil 64 %. Další dávkou, která tvoří také podstatnou část výdajů SSP je příspěvek na bydlení, jehož výdaje se neustále zvyšují. V roce 2015 tvořila tato dávka 26 % celkových výdajů SSP. Třetí v pořadí je přídavek na dítě, který sice netvoří až tak velkou část celkových výdajů státní sociální podpory kvůli jeho nižší výši, z pohledu počtu vyplacených dávek se však jedná o dávku hojně vyplácenou. V roce 2015 představoval 9 % celkových výdajů SSP. Předposlední v pořadí je porodné, které činilo 1 % a poslední je pohřebné, které tvoří zanedbatelnou část v porovnání s ostatními dávkami státní sociální podpory.

4.7 Vývoj výdajů na dávky státní sociální podpory v letech 2007 až 2015

Graf 9: Výdaje na dávky státní sociální podpory v letech 2007 až 2015 v mil. Kč

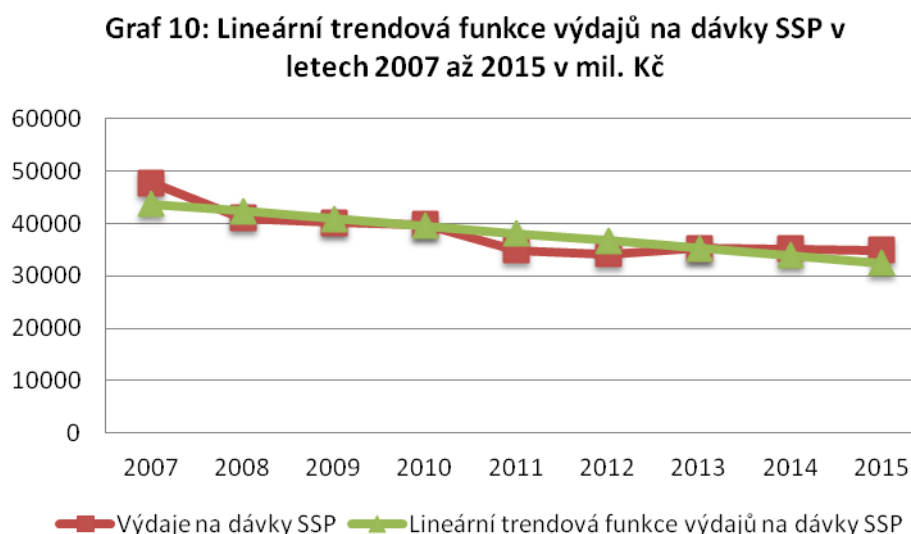

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování

Na grafu 9 vidíme, že celkové výdaje na dávky státní sociální podpory nezaznamenaly v období mezi roky 2007 až 2015 žádné velké výkyvy. Největší pokles byl zaznamenán mezi roky 2007 a 2008, kdy došlo ke snížení výdajů ze 47 761 mil. Kč na 41

039 mil. Kč, tj. o 6 722 mil. Kč. Tento pokles souvisí s přijetím zákona č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, který v roce 2008 nabyl účinnosti a došlo tak k mnoha změnám u jednotlivých dávek, týkajících se výše dávky nebo okruhu oprávněných osob. Další větší pokles těchto výdajů oproti ostatním meziročním změnám nastal v roce 2011, kdy se výdaje snížily o 4 845 mil. Kč ve srovnání s rokem 2010. Na tomto snížení měl největší podíl meziroční pokles výdajů na sociální příplatek, který v roce 2011 činil 2 314 mil. Kč. Toto snížení bylo zapříčiněno tím, že od 1. ledna 2011 se změnil okruh oprávněných osob a na tuto dávku měli nově nárok pouze rodiče, kteří pečují o dlouhodobě nemocné nezaopatřené dítě, dlouhodobě zdravotně postižené dítě, nebo kde je alespoň jeden z rodičů zdravotně tělesně postižený. Dříve vznikal nárok rodinám jen za podmínky, že jejich příjem byl nižší než 2 násobek životního minima. Dále také rodičovský příspěvek, který tvoří největší část celkových výdajů na dávky státní sociální podpory a v roce 2011 meziročně klesl o 2 013 mil. Kč. V tomto roce došlo u rodičovského příspěvku jen ke změně termínu volby tříleté varianty čerpání, a to z původního 21. měsíce věku dítěte na 9. měsíc. Jediný nárůst výdajů na dávky státní sociální podpory ve sledovaném období nastal v roce 2013, kdy došlo k meziročnímu zvýšení o 1 008 mil. Kč, a to z původních 34 220 mil. Kč roku 2012 na 35 228 mil. Kč roku 2013. Od tohoto roku výdaje jen velmi mírně klesají. V roce 2015 činily 34 968 mil. Kč.

Graf 10: Lineární trendová funkce výdajů na dávky SSP v letech 2007 až 2015 v mil. Kč

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování

Na grafu 10 je časová řada výdajů na dávky státní sociální podpory v letech 2007 až 2015 znázorněna také lineární trendovou funkcí. Parametry této funkce byly odhadnuty pomocí metody nejmenších čtverců, jejíž postup je popsán níže. Podrobný výpočet je uveden v příloze 9. Výsledná lineární trendová funkce má tvar: $y'_i = 45166,07 - 1406,08 t_i$, kde parametr $a = 45166,07$ je počáteční hodnotou trendu a parametr $b = -1406,08$ vyjadřuje, o kolik se průměrně změnila hodnota časové řady při jednotkovém zvýšení časové proměnné t_i . Je tedy směrnici přímky. Vhodnost tohoto modelu vzhledem k analyzované časové řadě byla zhodnocena pomocí koeficientu korelace r_{yt} a pomocí absolutní procentní chyby M.A.P.E. Z hodnoty koeficientu korelace $r_{yt} = 0,858$, která se blíží jedné, můžeme odvodit, že tento lineární trend je pro časovou řadu výdajů na dávky státní sociální podpory v období 2007 - 2015 vyhovující a vhodně ji modeluje. Také velikost absolutní procentní chyby M.A.P.E., která činí 4,59 % je velmi malá a hovoří tedy ve prospěch zvoleného modelu. Výpočty potřebné pro stanovení koeficientu korelace r_{yt} a absolutní procentní chyby M.A.P.E. jsou popsány v příloze 10. Dále byly na základě této lineární trendové funkce odhadnuty výdaje na rok 2016. Pokud se dosavadní charakter výdajů na státní sociální podporu nezmění, můžeme odhadnout, že tyto výdaje v roce 2016 budou činit 31 105,27 mil. Kč. Výpočet je uveden v příloze 11. Jedná se o intervalovou časovou řadu a její aritmetický průměr představuje 38 135,67 mil. Kč.

Tabulka 15: Odhad parametrů lineární trendové funkce pomocí metody nejmenších čtverců

Rok	Y_i	T_i	t_i^2	$y_i \cdot t_i$
2007	47761	1	1	47761
2008	41039	2	4	82078
2009	40160	3	9	120480
2010	39786	4	16	159144
2011	34941	5	25	174705
2012	34220	6	36	205320
2013	35228	7	49	246596
2014	35118	8	64	280944
2015	34968	9	81	314712
Celkem	343221	45	285	1631740

Zdroj: vlastní zpracování

$$y'_i = a + b \cdot t_i$$

$$na + b \sum t_i = \sum y_i$$

$$a \sum t_i + b \sum t_i^2 = \sum y_i t_i$$

$$9a + 45b = 343221$$

$$\underline{45a + 285b = 1631740}$$

$$y'_i = 45166,07 - 1406,08 t_i$$

5 Výsledky a diskuse

Na začátku praktické části práce byly popsány nejen současné podmínky pro nárok na jednotlivé dávky a jejich výplatu, ale také změny, ke kterým došlo ve zkoumaném období roku 2007 - 2015. Nyní před samotným závěrem budou nejdůležitější změny shrnuty, zhodnoceny současné podmínky u jednotlivých dávek a navrženy možné úpravy k jejich zefektivnění.

Do nabytí účinnosti zákona č. 261/2007 Sb. o stabilizaci veřejných rozpočtů, byla výše přídavku stanovena jako násobek částky životního minima dítěte a příslušného koeficientu a existovala ve třech výměrách odstupňovaných podle věku dítěte a násobku životního minima, až do jeho 4 násobku. Od 1. ledna 2008 je výše stanovena absolutní částkou a je odstupňována jen podle věku dítěte. Nárok na přídavek na dítě má každá rodina s příjmem do 2,4 násobku životního minima rodiny. Došlo tedy ke snížení tohoto násobku a tím ke zmenšení okruhu oprávněných osob, což se promítlo ve výdajích na tuto dávku a pochopitelně i v počtu vyplacených dávek, který v roce 2008 meziročně klesl o 784 000. Oba tyto ukazatele vykazovaly klesající tendenci až do roku 2015. A to nejspíš z důvodu zvyšující se životní úrovně obyvatel a s tím souvisejících zvyšujících se příjmů rodiny. Účel zákona o stabilizaci veřejných rozpočtů snížit výdaje u některých dávek se u přídavku na dítě podařil splnit a díky rozhodujícímu příjmu pro nárok na tuto dávku ji dostanou pouze rodiny, které ji opravdu potřebují. Výše přídavku na dítě činí v současné době u dítěte do 6 let 500 Kč, u dítěte mezi 6 až 15 lety 610 Kč a nad 15 let 700 Kč, nejdéle však do 26 let věku. Tyto částky jsou podle mě optimální, výdaje na ně státní rozpočet až tak nezatěžují, i když z hlediska počtu vyplacených dávek se jedná o nejčastěji vyplácenou dávku. Jen po určité době by mělo dojít k jednorázovému mírnému zvýšení jednotlivých částek přídavku na dítě vzhledem ke zvyšujícím se životním nákladům. Pro posouzení nároku na tuto dávku se započítává příjem za předchozí kalendářní rok, což znamená že, kdyby se rodina dostala do špatné finanční situace a měla by tedy nárok na přídavek na dítě, může si o něj zažádat až následující rok, kdy už s největší pravděpodobností svou finanční situaci vyřeší. Stát jí tedy v podobě přídavku na dítě v době, kdy to nejvíce potřebuje, nepomůže. Rozhodným obdobím by mohlo být období bezprostředně předcházející období podání žádosti a mohlo by se jednat o období kratší

než rok, např. předchozí kalendářní čtvrtletí, aby mohly být dávky využity v době potřeby. Stejně jako je tomu u příspěvku na bydlení, který má sloužit k řešení momentální finanční situace rodiny.

Již zmíněný příspěvek na bydlení vykazuje opačný trend než přídavek na dítě. Jeho výdaje neustále rostou i přesto, že se podmínky potřebné pro přiznání nároku na dávku ani konstrukce stanovení výše této dávky za celé sledované období nijak nezměnila. Podmínky pro nárok na přiznání této dávky vychází z toho, že náklady na bydlení společně posuzovaných osob musí být vyšší než jejich rozhodný příjem vynásobený koeficientem 0,3 (u mimopražských bytů) nebo 0,35 (u bytů umístěných na území Prahy) a zároveň tento součin nesmí přesáhnout částku normativních nákladů na bydlení. Výše příspěvku je pak stanovena jako rozdíl mezi normativními náklady a rozhodným příjmem rodiny vynásobeným daným koeficientem. Příčina růstu této dávky je způsobena deregulací nájemného a také častým zneužíváním této dávky, jelikož do rozhodného příjmu jsou započítány jen příjmy osob, které jsou v bytě trvale hlášeny. Není však možné, aby úřady u všech žadatelů kontrolovaly, jestli v bytě nebydlí ještě další osoba, která má trvalý pobyt jinde. Dále dochází k dohodám mezi pronajímatelem a nájemcem, kdy nájemce nahlásí větší nájem, než skutečně platí. K tomu dochází např. u rodinných příslušníků. Na tyto praktiky by se měly úřady zaměřit a zvýšit jejich kontrolu, aby odradily případné další nemorální žadatele. Podmínkou by také mělo být, aby žadatelé užívali byt odpovídající jejich finančním možnostem a nemohli tak zneužívat příspěvek k bydlení v luxusních nadstandardních bytech.

Poslední testovanou dávkou ze systému státní sociální podpory je porodné. U porodného došlo od roku 2007 hned k několika změnám týkajících se například okruhu oprávněných osob nebo jeho výše. Do konce roku 2010 bylo porodné dávkou netestovanou. V roce 2007 byla jeho výše stanovena jako 11,1 násobek životního minima dítěte a činila 17 760 Kč. Od roku 2008 je porodné vypláceno v pevných částkách, a to ve výši 13 000 Kč, čímž se odstranila jeho automatická valorizace. Toto snížení výše dávky se projevilo v roce 2008 v podobě meziročního poklesu výdajů na porodné o 450 mil. Kč. Od ledna 2011 se výrazně zmenšil okruh oprávněných osob, jelikož nově na něj měly nárok pouze rodiny, jejichž rozhodný příjem za předcházející kalendářní čtvrtletí nepřesáhl 2,4

násobek životního minima rodiny. Navíc se v tomto roce začalo porodné vyplácet pouze na první dítě, do té doby bylo vypláceno na každé živě narozené dítě. Těmito změnami došlo v roce 2011 k největšímu snížení výdajů, a to o 1 273 mil. Kč. V roce 2015 došlo ke zvýšení násobku životního minima rodiny z 2,4 na 2,7 násobek, čímž se okruh příjemců opět částečně rozšířil. Také se porodné začalo vyplácet i na druhé dítě, a to ve výši 10 000 Kč. Výše porodného na první dítě činí stále 13 000 Kč. To se projevilo zvýšením výdajů o 113 mil. Kč. Tyto podmínky a výše porodného platí až do současnosti. U této dávky mi přijde nespravedlivé, že v současné době má na porodné nárok jak žena, která dítě porodí a následně ho odloží do kojeneckého ústavu, tak i žena, která si dítě převezme do trvalé péče do jednoho roku. Navíc tuto dávku ve většině případů ve skutečnosti získá jen žena, která dítě porodila a následně ho odložila, jelikož se matka svého dítěte vzdá nejčastěji z finančních důvodů a tedy splňuje hranici rozhodného příjmu pro nárok na porodné. Druhá žena, která si dítě osvojí a pečuje o něj a měla by tedy mít na porodné větší právo než skutečná matka, která se ho vzdala, na něj nárok většinou nemá z důvodu nesplnění podmínky maximální hranice rozhodného příjmu. Podle mého názoru by v této oblasti měla určitě nastat změna a na porodné by měla mít nárok jen osoba, která o dítě skutečně pečuje. Ženě, která dítě odloží, by nemělo porodné náležet. Také bych navrhovala, aby se porodné stalo opět dávkou netestovanou a bylo vypláceno plošně, jelikož by nemělo řešit finanční situaci rodiny, ale mělo by být bráno jako přidaná hodnota k peněžité pomoci v mateřství. Pokud se žena rozhodne mít dítě, měla by mít již svou finanční situaci vyřešenou. Dále by porodné mohlo být vypláceno na první až třetí dítě v pevných částkách odstupňovaných podle pořadí. Na první narozené dítě ve výši 7 000 Kč, na druhé 5 000 Kč a na třetí 3 000 Kč. Dávka by měla být snížena podle zvyšujícího se pořadí, jelikož se předpokládá, že pokud se jedná již o druhé či třetí dítě, má již matka většinu výbavy dítěte pořízenou. Nemyslím si, že by tato opatření vyloženě zvýšila porodnost, jelikož téměř nikdo si v dnešní době nepořizuje potomka kvůli jednorázovému příspěvku a pokud ano, jedná se o matky, které dítě nejčastěji odloží nebo se o něj nestarají. Tím, že by se výše porodného snížila, měla by právě tyto matky méně motivovat k tomuto jednání. Také by toto nastavení mohlo motivovat některé rodiče tím, že by byla tato dávka spravedlivě nastavena pro všechny občany stejně.

Rodičovský příspěvek prošel také během sledovaného období spoustou změn. Nyní shrneme jen ty nejdůležitější. Od roku 2007 představuje tato netestovaná dávka nejvyšší podíl výdajů státní sociální podpory. V roce 2007 byla výše rodičovského příspěvku stanovena jako 40 % průměrné měsíční mzdy v nepodnikatelské sféře roku 2005 a jeho výše činila 7 582 Kč. V roce 2008 došlo v souvislosti s nabytím účinnosti zákon 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů k zavedení tzv. „třírychlostního“ rodičovského příspěvku, čímž došlo k úpravě výše této dávky vzhledem ke zvolené variantě. Volbu bylo nutné provést v daných obdobích a později již nebylo možné rozhodnutí změnit. K dalším důležitým změnám došlo novelou zákona o státní sociální podpoře s platností od 1. ledna 2012. Od tohoto roku je možné pružně volit délku pobírání příspěvku a tím i jeho výši podle potřeby, nejčastěji však jednou za tři měsíce. Celková výše rodičovského příspěvku byla nastavena na částku 220 000 Kč a je možné ji pobírat až do 4 let dítěte. S touto výší rodičovského příspěvku souhlasím. Celkově tyto změny poskytly rodičům větší volnost při pobírání rodičovského příspěvku a při rozhodování o jeho délce a tím i výši, hlavně s ohledem na to, že je možné volbu měnit podle potřeby. Výše příspěvku je však limitována výší částky 70 % 30 násobku denního vyměřovacího základu. Pokud je tato částka nižší nebo rovna 7 600 Kč, je rodič limitován právě touto maximální částkou, jestliže je vyšší než 7 600 Kč, může volit výši až do 11 500 Kč. V případě, že nelze stanovit denní vyměřovací základ ani jednomu z rodičů, náleží mu rodičovský příspěvek ve výši 7 600 Kč do 9. měsíce věku dítěte a následně ve výši 3 800 Kč do 4 let věku dítěte. Toto omezení má zamezit případům, kdy by rodiče od státu dostávali více peněz, než dříve vydělávali v zaměstnání, což je podle mě rozumné. Nově bylo také možné v případě, že rodiči nevznikl nárok na peněžitou pomoc v mateřství, zvolit výši rodičovského příspěvku podle denního vyměřovacího základu druhého rodiče. Rodiče se také mohou na rodičovské dovolené vystřídat. Tato možnost je určitě výhodná, pokud žena zastává nějakou vysokou dobře placenou manažerskou pozici a může se tedy po určité době na mateřské vystřídat s otcem dítěte a vrátit se dříve do zaměstnání. Já ale v tomto zastávám názor, že o dítě by měla pečovat hlavně jeho matka a otec by měl rodinu finančně zajišťovat. Další změnou, která nastala a platí do dnes, bylo zrušení omezení doby docházky do předškolních zařízení u dětí starších dvou let. U dětí mladších než dva roky je povolena doba navštěvování těchto zařízení maximálně 46 hodin měsíčně, aby o nárok na příspěvek rodič nepřišel. Důvodem této změny je snaha lépe zkombinovat pracovní a rodinný život rodičů. Od roku 2017 se

navíc plánuje možnost vyčerpání rodičovského příspěvku už od šesti měsíců do dvou let věku dítěte. Problémem je, že v České republice je nedostatek míst v předškolních zařízeních. Na to je nutné se ještě více zaměřit. Plánuje se však již zavedení tzv. „mikrojeslí“, což má být maximálně čtyřčlenný kolektiv dětí od šesti měsíců věku, o které se má starat pouze jedna pečující osoba. Budou je moci zřizovat přímo obce. [Habáň, online, 2015] Podle mě by však matka měla o dítě pečovat alespoň do tří let věku dítěte, než se vrátí do zaměstnání, pokud jí to finanční situace dovolí. Od roku 2009 klesaly jak výdaje na rodičovský příspěvek, tak i průměrné měsíční počty vyplacených dávek. Největší pokles byl zaznamenán v roce 2011, kdy se rodičovský příspěvek meziročně snížil o 2 013 mil. Kč. V tomto roce došlo u této dávky jen ke změně termínu volby tříleté varianty čerpání, a to z původního 21. měsíce věku dítěte na 9. měsíc. Od roku 2012 je rodičovský příspěvek vyplácen stále stejnou celkovou částkou, proto snižování výdajů na tuto dávku může být vysvětleno poklesem porodnosti v tomto období.

U pohřebného, které je poslední netestovanou dávkou státní sociální podpory, ve sledovaném období nastala změna pouze v roce 2008 v souvislosti s přijetím zákona o stabilizaci veřejných rozpočtů. Jedná se o změnu okruh příjemců, jelikož od 1. ledna 2008 je nárok na jednorázové pohřebné v pevné částce 5 000 Kč omezen pouze na případy, kdy je pohřeb vypraven nezaopatřenému dítěti nebo rodiči nezaopatřeného dítěte. Tato změna se ve výdajích na pohřebné významně projevila jejich poklesem o 438 mil. Kč, kdy v roce 2007 činily 509 mil. Kč a v roce 2008 už jen 71 mil. Kč. Od roku 2009 představuje porodné oproti ostatním dávkám státní sociální podpory zanedbatelnou část celkových výdajů státní sociální podpory. Takže i v případě této dávky byl účel zákona o stabilizaci veřejných rozpočtů splněn.

6 Závěr

Tato diplomová práce se zabývá problematikou dávek státní sociální podpory. Jejím hlavním cílem je analýza vývoje dávek státní sociální podpory v České republice v období od roku 2007 do roku 2015, včetně zhodnocení současných podmínek u jednotlivých dávek a navržení možných úprav k jejich zefektivnění. Dílčím cílem je získání poznatků o dané problematice, shromáždění dat potřebných pro vypracování praktické části práce a jejich zpracování.

Práce začíná teoretickou částí, kde jsou popsány informace vztahující se k problematice dávek státní sociální podpory. Je zde popsáno např. sociální zabezpečení, systém státní sociální podpory, dávky státní sociální podpory a jejich členění. Dále jsou zde vymezeny některé pojmy, jako příjem rozhodný pro přiznání dávky, rozhodné období, oprávněná osoba, společně posuzované osoby, nezaopatřené dítě, životní minimum a další. Poslední část teoretických východisek je zaměřena na organizaci a řízení ve věcech státní sociální podpory, kde jsou popsány např. náležitosti žádosti o dávku státní sociální podpory nebo výplata dávek.

Na teoretickou část navazuje vlastní práce, kde jsou postupně jednotlivé dávky státní sociální podpory nejprve vymezeny, poté jsou uvedeny jejich změny od roku 2007 do současnosti a následně popsán vývoj jejich výdajů v období 2007 až 2015 a vývoj průměrného měsíčního počtu vyplacených dávek od roku 2007 do roku 2014. Data potřebná pro vytvoření této části jsou čerpána převážně z informačních zdrojů Ministerstva práce a sociálních věcí. U přídatku na dítě byl navíc uveden pro názornost příklad stanovení výše přídatku na dítě za podmínek roku 2007, v období 1. 7. 2009 – 31. 12. 2009 a současných podmínek, který vycházel z aktuální výše životního minima. Následně došlo k porovnání jednotlivých částek a bylo zjištěno, že vyjdeme-li ze současných výší životního minima, nejvyšší částky by náležely podle podmínek roku 2007, poté podle podmínek období 1. 7. 2009 – 31. 12. 2009 a podle současných podmínek se jedná o částky nejnižší. Další obdobný příklad na porovnání výše i nároku na dávku byl proveden u porodného. Jelikož na tuto dávku má nárok v případě převzetí dítěte do trvalé péče nejen matka dítěte, ale také osoba, která si dítě osvojila, bylo zajímavé zjistit, která z těchto osob

by v jednotlivých obdobích porodné získala. Nejprve byl příklad řešen za současných podmínek. Žena, která dítě porodila, by porodné ve výši 13 000 Kč získala, přestože dítě odložila do kojeneckého ústavu, jelikož všechny podmínky včetně hranice rozhodného příjmu splnila. Osoba, která si toto dítě osvojila, by na porodné nárok neměla, jelikož nesplňovala podmínku rozhodného příjmu. V letech 2011 až 2014 by byla situace stejná, jelikož došlo pouze ke snížení hranice rozhodného příjmu. Dalším zkoumaným obdobím byla doba mezi rokem 2008 až 2010. V tomto období by již porodné náleželo oběma ženám ve stejné výši 13 000 Kč, protože se v té době porodné vyplácelo bez ohledu na příjem rodiny. Jako poslední byl řešen rok 2007, kdy výše porodného vycházela z životního minima. Pokud bychom opět vycházeli ze současných částek životního minima, obě ženy by obdržely porodné ve výši 19 314 Kč, tedy nejvyšší. Dále jsem se v praktické části zabývala strukturou výdajů na dávky státní sociální podpory v roce 2015. Bylo zjištěno, že největší podíl na celkových výdajích státní sociální podpory měl v roce 2015 rodičovský příspěvek, který tvořil 64 %. Další dávkou, která tvoří také podstatnou část výdajů SSP, je příspěvek na bydlení, který představoval 26 % celkových výdajů SSP. Třetí v pořadí je přídavek na dítě, který činil 9 % těchto výdajů. Předposlední dávkou je porodné, které tvořilo 1 % a poslední pohřebné, které představuje zanedbatelnou část v porovnání s ostatními dávkami státní sociální podpory. Následuje popis vývoje celkových výdajů na dávky státní sociální podpory opět v období 2007 až 2015, kde byla také vytvořena lineární trendová funkce, jejíž parametry byly odhadnuty pomocí metody nejmenších čtverců. Vhodnost tohoto modelu byla zhodnocena pomocí koeficientu korelace r_{yt} a pomocí absolutní procentní chyby M.A.P.E. Oba výpočty ukázaly, že tento lineární trend je pro časovou řadu výdajů na dávky státní sociální podpory vyhovující. Dále byly na základě této lineární trendové funkce odhadnuty výdaje na rok 2016.

V další části práce jsou shrnuty nejdůležitější změny u jednotlivých dávek státní sociální podpory, zhodnoceny současné podmínky těchto dávek a navrženy možné úpravy k jejich zefektivnění. Například u přídavku na dítě bylo navrženo, aby rozhodným obdobím bylo období bezprostředně předcházející období podání žádosti a mělo by se jednat o dobu kratší než jeden rok, jako je tomu nyní. Například bezprostředně předcházející kalendářní čtvrtletí, aby mohly být dávky využity v době, kdy je rodina nejvíce potřebuje. Příspěvek na bydlení je dávkou, jejíž výdaje neustále rostou, ale její

podmínky potřebné pro přiznání nároku na dávku ani konstrukce stanovení výše této dávky se za celé sledované období nijak nezměnila. Z tohoto důvodu by se měla zvýšit kontrola toho, zda jsou podmínky potřebné pro nárok na dávku opravdu plněny, jelikož v případě této dávky dochází často k jejímu zneužívání nemorálními občany. V případě porodného bych navrhovala několik změn, jak jsem uvedla již u příkladu, v současné době má na porodné nárok jak žena, která dítě porodí a následně ho odloží do kojeneckého ústavu, tak i osoba, která si dítě převezme do trvalé péče do jednoho roku, pokud splní dané podmínky. Podle mého názoru by na porodné měla mít nárok jen osoba, která o dítě skutečně pečuje. Ženě, která dítě odloží, by nemělo porodné náležet, jelikož je tato dávka určena na pokrytí nákladů spojených s pořízením výbavy dítěte. Také bych navrhovala, aby se porodné stalo opět dávkou netestovanou a bylo vypláceno plošně, jelikož by nemělo řešit finanční situaci rodiny, ale mělo by být bráno jako přidaná hodnota k peněžité pomoci v mateřství. Dále by porodné mohlo být vypláceno na první až třetí dítě v pevných částkách odstupňovaných podle pořadí. Na první narozené dítě ve výši 7 000 Kč, na druhé 5 000 Kč a na třetí 3 000 Kč. U rodičovského příspěvku bych vyloženě změnu nenavrhovala, jelikož mi současné nastavení připadá spravedlivé, jen by se měl ještě více řešit problém nedostatku míst v předškolních zařízeních. Se současnými podmínkami pohřebného také souhlasím.

7 Seznam použitých zdrojů

Použitá literatura:

1. DUKOVÁ, I. A KOL. *Sociální politika*. 1. vydání. PRAHA: Grada Publishing, 2013. 200 s. ISBN 978-80-247-3880-2.
2. GREGOROVÁ, Z., GALVAS, M. *Sociální zabezpečení*. 2. vydání. BRNO: Masarykova univerzita, nakladatelství DOPLNĚK. 2005. 280 s. ISBN 80-7239-176-3.
3. HALÍŘOVÁ, G., MELOTÍKOVÁ, P. *Praktikum z práva sociálního zabezpečení*. 4. vydání. PRAHA: LEGES, 2015. 168 s. ISBN: 978-80-7502-090-1.
4. KAHOUN, V. A KOL. *Sociální zabezpečení. Vybrané kapitoly*. 1. vydání. PRAHA: TRITON, 2009. 448 s. ISBN: 978-80-7387-346-2.
5. KŘÍŽKOVÁ, A. A KOL. *Práce a péče*. 1. vydání. PRAHA: Sociologické nakladatelství, 2008. 168 s. ISBN 978-80-86429-94-6.
6. KUKALOVÁ, G., MORAVEC, L. *Systém sociálního zabezpečení a zdravotního pojištění v ČR*. 2. vydání. PRAHA: ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE, 2015. 84 s. ISBN 978-80-213-2573-9.
7. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Dávky sociální péče*. 1. vydání. PRAHA: MPSV, 2003. 36 s. ISBN 80-86552-53-5.
8. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Základní ukazatele z oblasti práce a sociálního zabezpečení v České republice ve vývojových grafech 2013*. 1. vydání. PRAHA: MPSV, 2014. 56 s. ISBN: 978-80-7421-076-1.

9. PETRÁŠEK, J. *Sociální politika*. 2. vydání. PRAHA: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2014. 140 s. ISBN: 978-80-7452-033-4.
10. SAGIT. *Úplné znění. Sociální zabezpečení*. OSTRAVA-HRABŮVKA: Sagit, 2015. 240 s. ISBN 978-80-7488-095-7.
11. SEEMANOVÁ, J. *Nebojujte s úřady a zaměstnavateli 2010*. PRAHA: APERIO - Společnost pro zdravé rodičovství, 2010. 74 s. ISBN: 978-80-903087-8-7.
12. SPIRIT, M. A KOL. *Pracovní právo a právo sociálního zabezpečení*. 1. vydání. PRAHA: PROSPEKTRUM spol. s r.o., 1999. 288 s. ISBN 80-7175-079-4.
13. TOMEŠ, I. A KOL. *Sociální správa. Úvod do teorie a praxe*. 2. vydání. PRAHA: PORTÁL, 2009. 304 s. ISBN 978-80-7367-483-0.
14. TRÖSTER, P. A KOL. *Právo sociálního zabezpečení*. 4. vydání. PRAHA: C. H. BECK, 2008. 367 s. ISBN 978-80-7400-032-4.

Internetové zdroje:

1. GOLLA, P. *Na porodné v roce 2015 dosáhne více rodičů*. [on-line]. [cit. 2014-10-22]. Dostupný z WWW: < <http://www.finance.cz/zpravy/finance/430292-na-porodne-v-roce-2015-dosahne-vice-rodicu/> >.
2. HABÁŇ, P. *Ministryně představila čtyři opatření, která podpoří rodiny. Tisková zpráva*. [on-line]. [cit. 2015-09-10]. Dostupný z WWW: < <file:///C:/Users/user/Desktop/novela%20ssp%202017.pdf> >.
3. HRUŠOVÁ, M. *Od ledna se sníží porodné a příspěvek na péči, sociální příplatek se ruší*. [on-line]. [cit. 2010-10-06]. Dostupný z WWW: < http://finance.idnes.cz/od-ledna-se-snizi-porodne-a-prispevek-na-peci-socialni-priplatek-se-rusi-1nq-/viteze.aspx?c=A101005_1460859_viteze_hru >.

4. KEPKOVÁ, M. *Změny v dávkovém systému státní sociální podpory*. [on-line]. [cit. 2007-12]. Dostupný z WWW: < <http://www.cssz.cz/cz/casopis-narodni-pojisteni/archiv-vydanych-cisel/clanky/casopis-narodni-pojisteni-c-12-2007-clanek-3.htm.htm> >.
5. KOFROŇ, P. *Trendy v příjmech, výdáních a spotřebě domácností s nízkými příjmy a dětmi podle statistiky rodinných účtů v letech 2006 - 2009*. [on-line]. 1. vydání. PRAHA: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2010. 72 s. ISBN 978-80-7416-068-4. Dostupný z WWW: < http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_321.pdf>.
6. KUČEROVÁ, D. *Novela zákona sníží počet vyplacených přídavků na dítě*. [on-line]. [cit. 2009-12-17]. Dostupný z WWW: < <http://www.podnikatel.cz/clanky/novela-snizi-pocet-vyplacenyh-pridavku-na-dite/> >.
7. KURZYCZ. *Zákon o životním a existenčním minimu č. 110/2006 Sb.* [on-line]. [cit. 2015-01-01]. Dostupný z WWW: < <http://zakony.kurzy.cz/110-2006-zakon-o-zivotnim-a-existencnim-minimu/paragraf-2-az-3/> >.
8. MPSV. *Čerpání rodičovského příspěvku od 1. ledna 2011*. [on-line]. [cit. 2010-12-20]. Dostupný z WWW: < <http://www.mpsv.cz/cs/10046> >.
9. MPSV. *Informace o vyplacených dávkách v resortu MPSV ČR v prosinci 2015*. [on-line]. Dostupný z WWW: < http://www.mpsv.cz/files/clanky/24004/davky_prosinec_2015.pdf>.
10. MPSV. *Pohřebné*. [on-line]. [cit. 2015-01-05]. Dostupný z WWW: < <http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/pohrebne> >.
11. MPSV. *Porodné*. [on-line]. [cit. 2016-01-14]. Dostupný z WWW: < <http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/porodne> >.

12. MPSV. *Přídavek na dítě*. [on-line]. [cit. 2015-01-05]. Dostupný z WWW: < https://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/prid_na_dite >.
13. MPSV. *Příspěvek na bydlení*. [on-line]. [cit. 2016-01-06]. Dostupný z WWW: < http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/prisp_na_bydleni >.
14. MPSV. *Rodičovský příspěvek*. [on-line]. [cit. 2016-01-06]. Dostupný z WWW: < http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/rodicovsky_prisp >.
15. MPSV. *Základní ukazatele z oblasti práce a sociálního zabezpečení v České republice ve vývojových grafech 2014*. [on-line]. PRAHA: MPSV, 2015. 56 s. ISBN 978-80-7421-105-8. Dostupný z WWW: < http://www.mpsv.cz/files/clanky/22947/1743_CZ.pdf >.
16. REDAKCE INVESTIA.CZ. *Příspěvek na bydlení v roce 2012*. [on-line]. [cit. 2012-01-05]. Dostupný z WWW: < <http://www.investia.cz/prispevek-na-bydleni> >.
17. ŘEZNÍČKOVÁ, L. *Reformováno: Jaké budou nové přídavky na děti*. [on-line]. [cit. 2007-10-12]. Dostupný z WWW: < <http://www.penize.cz/pridavky-na-dite/29447-reformovano-jake-budou-nove-pridavky-na-deti> >.
18. SOCIÁLNÍ REFORMA. *Rodičovský příspěvek*. [on-line]. [cit. 2011]. Dostupný z WWW: < <http://socialnireforma.mpsv.cz/cs/4#1.25> >.
19. ÚP BLANSKO. *Dávky státní sociální podpory – změna platné právní úpravy od 1. 1. 2010*. [on-line]. [cit. 2010-01-18]. Dostupný z WWW: < <http://www.blansko.cz/clanky/2010/01/davky-statni-socialni-podpory-zmena-od-1-1-2010> >.
20. ZÁMEČNÍK, P. *Příspěvek na bydlení: Zcela nový od 1. ledna 2007*. [on-line]. [cit. 2006-12-28]. Dostupný z WWW: < <http://www.mesec.cz/clanky/prispevek-na-bydleni-zcela-novy-od-1-ledna-2007/> >

8 Seznam použitých zkratk

ČR - Česká republika

DVZ - Denní vyměřovací základ

MPSV - Ministerstvo práce a sociálních věcí

MŠMT - Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

SSP - Státní sociální podpora

ŽM - Životní minimum

9 Přílohy

Seznam příloh

Příloha 1: Výdaje na příspěvek na bydlení v letech 2007 až 2015 v mil. Kč	82
Příloha 2: Průměrný měsíční počet vyplacených dávek příspěvku na bydlení v letech 2007 až 2014 v tis.	82
Příloha 3: Výdaje na porodné v letech 2007 až 2015 v mil. Kč	82
Příloha 4: Průměrný měsíční počet vyplacených dávek porodného v letech 2007 až 2014 v tis.	82
Příloha 5: Výdaje na rodičovský příspěvek v letech 2007 až 2015 v mil. Kč	82
Příloha 6: Průměrný měsíční počet vyplacených dávek rodičovského příspěvku v letech 2007 až 2014 v tis.	83
Příloha 7: Výdaje na pohřebné v letech 2007 až 2015 v mil. Kč	83
Příloha 8: Výdaje na dávky státní sociální podpory v letech 2007 až 2015 v mil. Kč	83
Příloha 9: Odhad parametrů lineární trendové funkce	83
Příloha 10: Posouzení vhodnosti modelu vzhledem k analyzované časové řadě pomocí koeficientu korelace ryt a pomocí absolutní procentní chyby M.A.P.E.	84
Příloha 11: Odhad výdajů na dávky státní sociální podpory na rok 2016 za předpokladu, že se dosavadní charakter těchto výdajů nezmění	85

Příloha 1: Výdaje na příspěvek na bydlení v letech 2007 až 2015 v mil. Kč

Dávka	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Příspěvek na bydlení	1 565	1 619	2 280	3 521	4 641	5 732	7 403	8 844	9 161

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování

Příloha 2: Průměrný měsíční počet vyplacených dávek příspěvku na bydlení v letech 2007 až 2014 v tis.

Dávka	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Příspěvek na bydlení	117	87	96	121	143	163	194	220

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování

Příloha 3: Výdaje na porodné v letech 2007 až 2015 v mil. Kč

Dávka	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Porodné	2 097	1 647	1 579	1 565	292	144	148	143	256

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování

Příloha 4: Průměrný měsíční počet vyplacených dávek porodného v letech 2007 až 2014 v tis.

Dávka	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Porodné	10	10	10	10	2	1	1	1

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování

Příloha 5: Výdaje na rodičovský příspěvek v letech 2007 až 2015 v mil. Kč

Dávka	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Rodičovský příspěvek	28 690	28 294	28 586	27 722	25 709	24 950	24 336	22 913	22 480

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování

Příloha 6: Průměrný měsíční počet vyplacených dávek rodičovského příspěvku v letech 2007 až 2014 v tis.

Dávka	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Rodičovský příspěvek	340	359	364	339	326	308	296	279

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování

Příloha 7: Výdaje na pohřebné v letech 2007 až 2015 v mil. Kč

Dávka	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Pohřebné	509	71	17	16	15	15	14	13	14

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování

Příloha 8: Výdaje na dávky státní sociální podpory v letech 2007 až 2015 v mil. Kč

Rok	Výdaje na dávky SSP
2007	47761
2008	41039
2009	40160
2010	39786
2011	34941
2012	34220
2013	35228
2014	35118
2015	34968

Zdroj: MPSV, vlastní zpracování

Příloha 9: Odhad parametrů lineární trendové funkce

$$y'_i = a + b \cdot t_i$$

$$na + b \sum t_i = \sum y_i$$

$$a \sum t_i + b \sum t_i^2 = \sum y_i t_i$$

$$9a + 45b = 343221$$

$$\underline{45a + 285b = 1631740}$$

$$9a = 343221 - 45b$$

$$\underline{45a + 285b = 1631740}$$

$$a = 38135,666 - 5b$$

$$\underline{45a + 285b = 1631740}$$

$$45 \cdot (38135,666 - 5b) + 285b = 1631740$$

$$1716104,97 - 225b + 285b = 1631740$$

$$60b = -84364,97$$

$$\underline{b = -1406,08}$$

$$a = 38135,666 - 5 \cdot (-1406,08)$$

$$a = 38135,666 + 7030,4$$

$$\underline{a = 45166,07}$$

$$y'_i = 45166,07 - 1406,08 t_i$$

Lineární trendová funkce časové řady výdajů vynaložených na dávky státní sociální potřeby v letech 2007 až 2015 má tvar $y'_i = 45166,07 - 1406,08 t_i$.

Příloha 10: Posouzení vhodnosti modelu vzhledem k analyzované časové řadě pomocí koeficientu korelace ryt a pomocí absolutní procentní chyby M.A.P.E.

Nejprve je třeba vyjádřit průměr řady:

$$\bar{y} = \frac{343221}{9} = 38135,67$$

Další výpočty potřebné pro určení koeficientu korelace r_{yt} a absolutní procentní chyby M.A.P.E

Y_i	T_i	y'_i	$ y_i - y'_i $	$\frac{ y_i - y'_i }{Y_i}$	$(y_i - y'_i)^2$	$(y_i - \bar{y})^2$
47761	1	43759,99	4001,01	0,0837715	16008081,020	92646977,609

41039	2	42353,91	1314,91	0,0320405	1728988,308	8429325,089
40160	3	40947,83	787,83	0,0196173	620676,109	4097911,949
39786	4	39541,75	244,25	0,0061391	59658,063	2723589,109
34941	5	38135,67	3194,67	0,0914304	10205916,409	10205916,409
34220	6	36729,59	2509,59	0,0733369	6298041,968	15332471,549
35228	7	35323,51	95,51	0,0027112	9122,160	8454544,829
35118	8	33917,43	1200,57	0,0341867	1441368,325	9106332,229
34968	9	32511,35	2456,65	0,0702542	6035129,223	10034133,229
343221	45			0,4134879	42406981,584	161031202,001

Zdroj: Vlastní zpracování

$$r_{yt} = \sqrt{1 - \frac{\sum (y_i - y'_i)^2}{\sum (y_i - \bar{y})^2}}$$

$$r_{yt} = \sqrt{1 - \frac{42406981,584}{161031202,001}} = 0,858$$

$$\text{M.A.P.E.} = \frac{1}{n} \sum \frac{|y_i - y'_i|}{y_i} * 100 (\%)$$

$$\text{M.A.P.E.} = \frac{0,4134879}{9} * 100 = 4,59 \%$$

Z hodnoty koeficientu korelace r_{yt} , která je ve výši 0,858 můžeme odvodit, že lineární trend je pro tuto řadu vyhovující. Také velikost absolutní procentní chyby M.A.P.E., která činí 4,59 % je velmi malá a hovoří tedy ve prospěch zvoleného modelu.

Příloha 11: Odhad výdajů na dávky státní sociální podpory na rok 2016 za předpokladu, že se dosavadní charakter těchto výdajů nezmění

$$y'_i = 45166,07 - 1406,08 * 10$$

$$y'_i = 31105,27 \text{ mil. Kč}$$

Pokud se dosavadní charakter vývoje výdajů na státní sociální podporu nezmění, můžeme odhadnout, že tyto výdaje v tomto roce budou činit 31 105,27 mil. Kč.